

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Genius loci turismu Islandu
(přírodní, psychologické a historické souvislosti)

Bakalářská práce

Autor: Pavla Drašnerová
Studijní obor: Management cestovního ruchu
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2017

Pavla Drašnerová

Poděkování:

Děkuji všem, kteří mě inspirovali, podporovali i oponovali. Ráda bych také poděkovala doc. PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc. za odborné vedení bakalářské práce a respondentům za jejich vstřícnost a otevřenost při rozhovorech.

Anotace

Název: Genius loci turismu Islandu

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem cestovního ruchu na vnímání genia loci Islandu. Genia loci ostrova přibližuje v přírodních, psychologických a historických souvislostech a zkoumá pozitivní a negativní dopady turismu za posledních 10 let. Hlavní použité metody zahrnují literární rešerši a řízené rozhovory. Výsledky ukazují, že významným pozitivním vlivem turismu na vnímání genia loci Islandu jsou aktivity, prostřednictvím kterých Islandané přibližují návštěvníkům svoji historii (naučné stezky, opětovné využití opuštěných staveb, interaktivní multimediální instalace). Podstatným negativním vlivem turismu jsou environmentální dopady a zmírnění těchto dopadů v podobě omezení volného pohybu má vliv i na vnímání genia loci. Hlavním doporučením je zvýšit povědomí o životním prostředí v rámci cestovního ruchu na Islandu, snížit počet návštěvníků a obecně se věnovat konceptu udržitelného cestovního ruchu hned v počáteční fázi rozvoje cestovního ruchu v destinaci.

Klíčová slova

genius loci, Island, krajina, udržitelný cestovní ruch

Annotation

Title: Genius Loci of Tourism in Iceland

This Bachelor Thesis examines the influence of tourism on the perception of genius loci of Iceland. It focuses on the genius loci of the island in natural, psychological and historical context and involves positive and negative aspects of tourism for 10 years. The basic methods include literature reviews and guided interviews. The findings indicates a significance of positive aspects of tourism to the perception of the geniem loci of Iceland are activities to which Icelanders describes their history to visitors (nature trails, reuse of abandoned buildings, interactive multimedia installation). Environmental aspect and reduction of these aspects in the form of freedom movement restrictions influences on the perception of genius loci is essential negative aspect of tourism. The basic recommendation is to increase environmental awareness under the tourism of Iceland, reducing the number of visitors and generally deals with the concept of sustainable tourism at initial development of tourism destination

Keywords

genius loci, Iceland, landscape, sustainable tourism

Obsah

1 ÚVOD	1
1.1 Důvod výběru práce.....	1
2 CÍL A METODIKA PRÁCE.....	2
2.1 Cíl práce	2
2.2 Výzkumné otázky	2
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE HLAVNÍCH POUŽITÝCH ZDROJŮ	3
4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	4
4.1 Genius loci	4
4.1.1 Krajina, člověk a genius loci	6
4.1.2 Historie krajiny a její paměť.....	8
4.1.3 Narativní hodnota krajiny	9
4.1.4 Geopsychologie	10
4.2 Cestovní ruch	11
4.2.1 Vybrané vlivy cestovního ruchu.....	12
4.2.2 Stručný vývoj koncepce udržitelného rozvoje	13
4.2.3 Udržitelný cestovní ruch	14
5 PŘÍPADOVÁ STUDIE - ISLAND	16
5.1 Charakteristika území	16
5.1.1 Islandská republika	17
5.1.2 Vztahy země s EU	18
5.2 Průběh a výsledky šetření	19
5.2.1 Průběh šetření	19
5.2.2 Výsledky šetření.....	20
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ PRÁCE	36
7 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ.....	39

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	42
9 PŘÍLOHY	49
9.1 Příloha č. 1 – Seznam tabulek.....	49
9.2 Příloha č. 2 – Seznam obrázků	49
9.3 Příloha č. 3 – Fotodokumentace	50
9.4 Příloha č. 4 – Zadání k bakalářské práci	54

1 ÚVOD

*„Země je mým tělem
Voda mou krví
Vzduch je mým dechem
a Oheň mou duší... „
(Radvanová, 2011a)*

Po návštěvě Islandu se návštěvníci dají rozdělit do dvou skupin. U jedné skupiny se první návštěva stane i tou poslední, ovšem ta druhá skupina se naopak stále na ostrov vrací. Tito lidé nedokáží přesně vysvětlit touhu, která je k opakované návštěvě vede. A i když je každá výprava stojí mnoho sil a sebezapření, těší se opět na další. Duch místa je natolik oslovil, že hledají možnosti, jak se na ostrov opět vrátit. Většina se vrací díky své nové profesi a nezdá se, že je touto profesí průvodce cestovního ruchu. Právě turismus je v posledních letech hlavním pilířem islandské ekonomiky. Široká nabídka láká turisty z celého světa. Jejich počet je až pětkrát vyšší než počet obyvatel a jejich důvody jsou různé. Většina návštěvníků jezdí na Island za přírodními krásami, někteří ale jen touží být na místě, kde se točil jejich oblíbený film nebo seriál, jiní například využijí možnosti dvoudenního mezipřistání během letu mezi Amerikou a Evropou. Rovněž adrenalinové aktivity či atraktivity pro jakoukoliv věkovou skupinu mají velký podíl na stále vzrůstajícím zájmu o tento ostrov.

Cestovní ruch je ale také o poznávání jiné země a jiné kultury. Obecně lze říci, že většina návštěvníků netouží zrovna po geografických, geologických a historických faktech, ale i částečné vědomosti, či vhodná interpretace těchto tří aspektů, může vést od návštěvy k setkání. A právě vnímání Islandu nejen v přírodním, ale také v psychologickém a historickém kontextu a vlivu turismu na tohoto genia loci ostrova se stalo hlavním tématem mé bakalářské práce.

1.1 Důvod výběru práce

V roce 2011 autorka této práce navštívila Island, který se pro ni následně stal „srdeční záležitostí“. Dodnes si živě pamatuje první pocit, který se po přistání v Keflavíku dostavil. Lze jej popsat dvěma slovy – konečně doma – a to i přesto, že byla hustá mlha, a ve skutečnosti nebylo vidět na krok. Ten pocit byl natolik silný, že i když od té doby neměla možnost ostrov opět navštívit, její zájem o tuto zemi rostl. A tak se po celou dobu prostřednictvím literatury, filmů a hudby na Island vracela a ráda by tyto poznatky uplatnila ve své bakalářské práci.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo posouzení pozitivních a negativních vlivů cestovního ruchu na genia loci Islandu za posledních 10 let. Genius loci byl přiblížen v přírodním, psychologickém a historickém kontextu a na základě výsledků byly stanoveny návrhy na zmírnění negativních vlivů turismu.

2.2 Výzkumné otázky

Vzhledem k charakteru práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- Čím je Island specifický?
- Jak nejlépe seznámit návštěvníky Islandu s jeho historií a kulturou?
- Jaké jsou dopady cestovního ruchu na vnímání genia loci Islandu?

2.2 Metodický postup

Vzhledem k zaměření práce na charakteristiku genia loci Islandu a vlivu cestovního ruchu byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Pro získávání sekundárních dat byla využita obsahová analýza dostupných zdrojů, jako jsou odborná literatura, propagační materiály a internetové stránky Ferðamálastofa (příspěvková organizace cestovního ruchu Ministerstva obchodu a inovací), Umhverfisstofnun (agentura pro životní prostředí) a Promote Iceland (partnerství veřejného a soukromého sektoru). V rámci primárního výzkumu byla použita metoda polostandardizovaných rozhovorů s respondenty, kteří jezdí na Island každoročně a nejméně po dobu 5 let. Podrobný průběh šetření a kvalitativního výzkumu je popsán v kapitole 5.2.1.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE HLAVNÍCH POUŽITÝCH ZDROJŮ

DAY, Ch. *Duch a místo: uzdravování našeho prostředí: uzdravující prostředí*. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-95-0.

I když je kniha zaměřena na architekturu 21. století, zabývá se především respektováním místa a jeho ducha. Nadčasové dílo, které čerpá z minulosti a inspiruje se budoucností, zdůrazňuje význam místa a jeho vliv na člověka. Obsah je tedy mimo jiné zaměřen na vnímání souvislostí mezi přírodou, člověkem a duchem místa a z těchto důvodů byla publikace jedním z důležitých podkladů v teoretické části práce.

KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-408-4.

Ucelený přehled islandských dějin se stal podstatným zdrojem praktické části. Autorka knihy se z velké části věnuje období středověku, které bylo nejzajímavější i z pohledu obecných dějin, ale také se zmiňuje například o literatuře nebo objevitelských cestách.

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

Podle světově proslulého norského historika a teoretika architektury má každé místo svůj jasně daný charakter. Architektura, vycházející z podstaty daného místa, znamená zviditelňování genia loci. Podstatou knihy je hledání identity místa a její působení na člověka. Poukazuje na to, že ochrana nespočívá v lpění na minulosti, ale jakýkoliv zásah by měl být citlivý a umožnit i budoucím generacím číst a poznávat v krajině svých předků. K přiblížení genia loci v teoretické části této práce je dílo Norberga-Schulze podstatnou skutečností.

ŠAUER, Martin, Jiří VYSTOUPIL a Andrea HOLEŠINSKÁ. *Cestovní ruch: učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

Komplexní učební text se zabývá problematikou cestovního ruchu. Podstatná část je zaměřena na ekonomické, sociální a environmentální dimenze turismu, ale pozornost je věnována i charakteristice a klasifikaci vlivů cestovního ruchu. Publikace byla stěžejním materiálem teoretické části bakalářské práce, která se mimo jiné zabývala charakteristikou a dopady cestovního ruchu.

ZELENKA, Josef. *Percepce krajiny a genius loci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-191-9.

Dílo obsahuje výsledky dosažené při výzkumu percepce krajiny a genia loci, ale také různé přístupy a metodiky použité při výzkumu na Fakultě informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové, realizovaného v letech 2006 až 2007 v projektu „Geografický a mentální prostor v cestovním ruchu“, navazujícího na projekt GAČR č. 406/03/0115 „Kognitivní matrice a jejich dynamické změny“, financovaného GAČR v letech 2003 – 2005. Tato odborná kniha byla významnou inspirací při zpracování a interpretaci pojmu genius loci v teoretické části práce.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

Slovník byl důležitou oporou při zpracování pojmů v rámci metodiky cestovního ruchu. Zpracovaná hesla, na základě multidisciplinárního charakteru cestovního ruchu, jsou uvedena napříč obory, například z oblasti ekologie, ekonomie nebo psychologie a velkou předností je i propojování odkazovými šipkami a odkazy na zdroje podrobnějších informací. Kromě terminologie slovník obsahuje i řadu příkladů, fotografií nebo schémat.

4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

4.1 Genius loci

Genius loci je v dnešní době známým pojmem, jak ale Zelenka (2008) podotýká, také často nadužívaným až zneužívaným. Obsah této kapitoly je zaměřen na charakteristiku pojmu ve smyslu atmosféry daného místa.

Podle Daye (2004) lze genia loci poměrně snadno intuitivně vycítit, na druhou stranu je těžké tento pojem v hmatatelném světě ukotvit. Zelenka a Pásková (2012) popisují pojem genius loci (rovněž duch místa) jako jedinečný a neopakovatelný ucelený souhrn (ne)hmotných projevů historie i současnosti daného místa, kde společně s duchovním světem návštěvníka nebo rezidenta vytváří vícerozměrný dynamický vjem z dané lokality, který může být nejen pozitivní, ale i negativní. Podle autorů se nejedná o pouhé navštěvování, ale o hledání a setkání.

Jak Štyrský a Šípek (2011) uvádějí, genius loci, neboli atmosféra místa, či zmíněný duch místa je tvořený řadou momentů jako například přírodní lokalitou, kulturním

ztvárněním, atmosferickými podmínkami, roční dobou nebo aktuálním psychickým a fyzickým vyladěním člověka. V takové chvíli má podle nich každý člověk jiné pocity a genius loci je tedy specifický pro každého jinak, podstatnou součástí je ale vůle člověka otevřít se dění kolem sebe a současně v sobě. Day (2004: 115): „*Místa schopná oslovit duši člověka působí jinak než místa, jež jsou pouze hezká.*“ Podle Cílka (2009: 10) je nejlepší definicí genia loci to, že „*je důvodem, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se vracíme.*“

Výzkum v Zelenka et al. (2008) ukázal, že vnímání genia loci závisí na mnoha vnějších faktorech, opakujících se návštěvách, časovém a prostorovém odstupu, a rovněž na geografických, historických, biologických aj. znalostech. Genius loci je pak vnímán na základě těchto proměn a znalostí u každého člověka individuálně.

Velký vliv na vnímání genia loci může mít i geopieta. Termín, který Zelenka a Pásková (2012) popisují jako emocionální nebo komplexnější vztah vyvolaný uvědoměním si místa člověka na Zemi, jeho vztahu k přírodě a k místu, kde žije a jehož emocionální část, může mít různou intenzitu i náplň (od účasti a lítosti přes předstírání vztahu až k hluboké úctě a lásce).

Zároveň genia loci ovlivňuje i míra očekávání, a to nejen ve smyslu, co návštěvníci očekávají od cestování, či obyvatelé dané země od cestovního ruchu, ale i ve významu, co je očekáváno od lidí samotných. Day (2004) ve svém díle zmiňuje, že se lidé na různých místech chovají různě a pokud lokality respektují jedince, mohou v něm probudit ty nejlepší stránky, tedy místa, která svou krásou povzbuzují duši, jsou upřímná a nic nepředstírají, podporují tímto způsobem cit pro pocity ostatních, odpovědnost za své činy, zájem o společnost a upřímnost. Samozřejmě tomu může být i naopak.

Šípek (2001) uvádí, že pojem genius loci je psychologicky obtížně definovaný jev, neboť záleží na každém jedinci, jak si vše, co vnímá, vyloží. Možnost snadnějšího setkání s geniem loci vidí autor v aktivním hledání a v dialogu s místem a duchem místa. A jak pokračuje, důležitost vidí především v tom, že se jedná o setkávání, o setkání s něčím, každým jedincem oživeným a zároveň o setkání každého jedince se sebou samým. A právě tato setkání mohou člověka vnitřně obohatit a zpevnit, což vede k upevnování identity (lidí, společenství, národa), na jejíž tvorbě se značnou mírou podílí i práce s lidmi v rámci cestovního ruchu.

Uvedená pojetí genia loci směřují k výstižnému tvrzení Sádla (1994), který podstatu pojmu vidí hlavně v tom, že je ontologickým i epistemologickým zároveň. A podle uvedených definic lze také říci, že hledání a především setkání s geniem loci je osobní záležitostí, a nikoli

vzorem, který lze předkládat ostatním.

4.1.1 Krajina, člověk a genius loci

Existuje celá řada úhlů pohledu, jak přistupovat ke vnímání krajiny, a tak jsou v této kapitole pro názornost vybrána různá pojetí autorů, ve většině případech odlišných profesí. Vedle odborných studií jsou zde zmíněny i populárně naučné práce a s ohledem na téma bakalářské práce se tento výčet zaměřil především na vztah člověka a krajiny a ukazuje i jejich vzájemnou provázanost.

Sádlo (1994) píše o dvou základních způsobech pohledu na krajinu, které se mohou i vzájemně vylučovat. Buď je tedy podle autora krajina chápána jako nesamostatný jev, bez přiznané osobnosti a vlastních zákonitostí nebo je krajina svébytným fenoménem s vlastními zákony a je jí tedy přiznána osobnost, kterou lze vyjádřit pojmem genius loci. Tento pojem dále charakterizuje jako duši krajiny a zároveň způsob, jak krajinu vidět. Což podle autora souvisí s tím, že každá složka krajiny (například druhy populace, společenstva nebo struktury) zároveň skládá, vnímá a přetváří.

Důležitým zdrojem informací vedoucí k poznání archaické představy o prostoru a krajině je podle Vařeky (1999) vesnický dům, jehož jednotlivé fáze založení, stavby a obydlení jsou zřetelnými projevy dělení prostoru na vnější a vnitřní. Jak tvrdí, na základě procesů vzájemného působení člověka a přírody se vytvářely představy o krajině a prostoru. Tyto obrazy světa se pak výrazně odráží v mýtech, rituálech a jiných projevech duchovní kultury. Day (2004) se domnívá, že právě původní lidová architektura byla mimo jiné ztělesněním duchovního pohledu na svět.

Podle Gojdy (2000: 59) byla krajina v období raného středověku vnímána rolníkem jen v rámci pozemku, který obhospodařoval a za jehož hranicemi už to „byla jiná krajina.“ Autor také zmiňuje pojmy kulturní (umělá) krajina a přirozená krajina, které, jak uvádí, na základě většinového názoru odborníků nelze takto členit, neboť krajina je složitý fenomén, kde nelze oddělovat přirozené a lidské komponenty.

Cílek (2004a) uvádí, že duše krajiny je někdy rozeznávána jako entita ženského rodu spjatá s mírností a laskavostí, jindy je ale duch místa uváděn jako mužná entita, která organizuje, artikuluje a vtiskuje charakter místu. A jak autor dále pokračuje, duše je především předmětem lásky, zatímco duch předmětem poznání a zacházení.

Podle autora bude budoucí charakter země určovat především architektura a urbanismus. V

tomto ohledu se ale nejedná jen o domy, ale také například o technické a liniové stavby, jak autor dále uvádí. Zároveň tvrdí, že stejně jako člověk přetváří krajinu, je tomu i naopak.

S vnímáním krajiny také souvisí vývoj daného místa, který je binárně dělen na destruktivní nebo naopak až přehnaně chráněný, ovšem k tomuto jednoznačnému rozdělení by nedocházelo, kdyby jak Day (2004) objasňuje, byl vývoj chápán jako součást souvislostí. V první řadě je podle Daye (2004: 179) nezbytné si uvědomit, že na základě rozvoje nelze ničit současná místa, která se utvořila v minulosti, jelikož „*minulost, tradice a znalosti, dědictví a pokračování, ztělesňuje, kdo jsme byli, a jak se z nás stalo to, čím jsme nyní.*“ Zároveň také dodává, že nelze pouze oceňovat minulost a odmítat budoucnost, tím by bylo zneváženo vše, co člověka inspiruje, aby svět vylepšil - došlo by tedy k popírání samotného života. Ideální řešení vidí v postupné rekonstrukci daného místa, zásah by měl být rozdělen do několika kroků a respektovat komunitu a identitu místa. Tímto také upozorňuje na křehkost *genia loci*, který se vyvíjí pomalu a jehož obnova po případném zničení může trvat po celé generace. Day (2004) je přesvědčen, že před rozmachem průmyslu musel existovat způsob, jak vyvíjet harmonicky.

Historickým vývojem estetického vnímání přírody a krajiny se především z pohledu krajinomalby zabývá Stibral (2005), který také tvrdí, že obdiv člověka ke krajině je výsledkem dlouhodobého kulturního vývoje a v Evropě se objevuje až v novověku.

Na osvojení si krajiny vtištěním klade důraz Šmajš (2007). Tedy z jeho pohledu, i když v dnešní době tisíce lidí migrují a stále větší počet turistů má zájem o zážitky z cizích míst „*člověk fylogeneticky nevznikal jako tvor stěhovavý, ale jako tvor vázaný na určitou krajinu.*“ Každý jedinec by tedy podle autora měl mít svou vlastní osobní zkušenost (regionální zakotvení v přírodě i v kultuře), neboť díky ní porozumí sám sobě, obecnému i globálnímu. Day (2004: 18) považuje za samotnou podstatu duchovní identity, kultury a chápání vlastní hodnoty otázku původních obyvatel Austrálie: „*Jak můžeš vědět, kam jdeš, když nevíš, odkud přicházíš?*“

Cílek (2007) zmiňuje rozdělení krajin podle architekta Ch. Norberga-Schulze na romantické, kulturní a kosmické. Zatímco v romantické krajině vládne příroda a hmoty jsou v nerovnováze, v kulturní krajině jsou přírodní a lidské prvky v rovnováze a spolupráci, v kosmické krajině, kde je obzor daleko a nebe blízko, tam se někteří, dojati až k slzám, stanou poustevníky na částečný úvazek. Podle Norberga-Schulze (2010) se důležitou součástí návštěvníkovi zkušenosti obvykle stává zvláštní charakter cizího města, ale jak dále uvádí i

krajiny mají svůj charakter. Autor označuje celkový vztah člověka k místu slovem bydlení, k jehož hlubšímu pochopení je podle něj důležité si uvědomit rozlišení mezi prostorem a charakterem. Autor označuje umístění člověka v prostoru a zároveň jeho vystavení určitému charakteru prostředí jako orientaci a identifikaci. Tedy jak autor (2010:18) dodává: „*Aby člověk našel oporu pro svou existenci, musí být schopen se orientovat, musí vědět, kde je, ale také se musí identifikovat se svým prostředím, tj. musí vědět, jaké je určité místo.*“

Krajina je nejen oblíbeným tématem mnoha vědních disciplín, ale také široké veřejnosti, která v posledních letech věnuje velkou pozornost mimo jiné i historické krajině a její paměti.

4.1.2 Historie krajiny a její paměť

První autoři, kteří u nás začali psát o paměti krajiny, jsou Beneš a Brůna (2008: 43), ti přistupují k paměti krajiny jako k určitému mechanismu, ve kterém je specificky zabudována zpětná vazba, a jehož dešifrování bude úkolem budoucnosti. Jejich práce vychází ze starého antropocentrického systému myšlení, který potlačuje „vně“ člověka, tedy krajinu a uvádí dvě roviny její paměti, s důrazem, že „*krajina je prostě něco víc než jen složitá struktura biotických a abiotických složek.*“

Cílek (2005) mezi hlavní složky, které tvoří paměť krajiny, řadí reliéf, klima a mikroklima, substrát a využití a péči o krajinu. Rovněž zdůrazňuje souvislosti mezi těmito prvky a udržitelným životem krajiny. Pozoruje i značný posun ve vnímání krajiny, který je v současnosti ekologický a více harmonizující.

Podle Schamy (2007) je krajina především jevem kulturním, nikoliv přírodním. Ve svém díle zkoumá vztah člověka ke krajině a snaží se ukázat vliv člověka i na místa, která jsou považována za nedotčená. Opačně postupuje Ložek (2007), který na základě historie studuje proměny krajiny.

Ruskin (1903; in Cílek, 2004b) za nejlepší přístup považuje respekt a úctu k minulosti. Aby se v tomto ohledu dalo takto hovořit o přírodě, lze na základě Cílka (2005) říci, že je především důležité, aby v sobě lidé objevili pozitivní vztah ke krajině, který se většinou dostaví společně s pocitem domova, a následně vedoucí k topofilii. Thoreau (in Schama, 2007) byl přesvědčen, že pokud bude člověk dostatečně vnímavý, může za domem objevit celý svět.

Kuchařík (2015) mluví o krajině jako o paměťovém médiu, kde základním principem

jsou veškeré hmotné pozůstatky (památky) člověka, a to od jeho počátku existence až do současnosti. Samozřejmě, že každá krajina se liší délkou záznamu, tedy každé místo má svoji specifickou paměťovou stopu.

Archeologický ústav AV ČR (2016) informuje o důležitém nástroji vedoucí k poznání minulosti, kterým se stala letecká archeologie, poskytující nejen výjimečné záznamy krajiny, ale i lidské činnosti, a při níž hlavně nedochází k destruktivnímu zásahu do terénu.

Demek (1987), Gojda (2000), Hynek (2011), Ložek (2004) dokonce definují krajinu jako palimpsest, tedy ve smyslu environmentálního provázání historie a současnosti. V tomto pojetí vidí Layne (2014) možný potenciál k prolomení hranic mezi akademickým a veřejným prostředím vedoucí například k diskurzu o okolní přírodní krajině, konkrétně jejího inherentního překrytí přírodních systémů, a to jak v průběhu času, tak v rámci současných výskytů různých ekologických procesů. Semotanová (2014: 3) přirovnává texty na palimpsestu ke skrytým vrstvám krajiny, které odborníci mohou různými metodami poodhalit a *genius loci* pak vystihuje „*krajinné charisma, které vyzářují místa prostoupená historií a opředená příběhy, pověstmi a legendami....*“

Jak z uvedených pojetí vyplývá, pokud má člověk zájem vidět a naslouchat, je možné v krajině v pravém slova smyslu číst, ale zároveň je k tomu zapotřebí pozitivní přístup ke krajině a znalosti týkající se daného místa, které by se neměly zaměřovat jen na odborné informace, ale měly by být srozumitelné široké veřejnosti. Tento způsob přispívá k hlubšímu porozumění daného místa a vede k jeho ochraně.

4.1.3 Narativní hodnota krajiny

Abram (2013) poukazuje na důležitost místa, kterou mu domorodé kmeny přikládají a pro které je velice podstatné, kde přesně se událost odehrála, tímto určením někteří své vyprávění zpravidla i začínají a končí. Především ale v příbězích přebývá zděděná moudrost kmene. Distanc mezi lidskou kulturou a přírodou vidí ve vynálezu písma, díky kterému lze příběhy číst kdykoliv a kdekoliv, pokračuje, že písmo natolik uchvátilo člověka, který důsledkem této fascinace přestal číst v krajině. Východisko podle Abrama je ve znovunalezení vlastních kořenů, tedy člověk by se měl vrátit k vyprávění příběhů, jejichž děj je úzce spjat s konkrétním místem.

„*Archivem paměti*“ nazval Warburg (in Schama, 2007: 230) propojení mezi primitivismem a moderním světem, které podle něj nelze od sebe oddělit a jeho posláním bylo dokázat, že otisk starobylého motivu lze nalézt kdekoliv. Schama (2007) zmiňuje pojem lesní chrám,

který je v dnešní době až nadužívaným výrazem, ale který představuje dlouhou a bohatou historii souvislostí mezi pohanským pralesem a gotickou architekturou.

Podle Schamy (2007) mohou mýty i vzpomínky přežít po staletí a je nedílnou součástí národní identity. Zároveň ale konstatuje, že jen málo autorů, kteří se mýty zabývali, dokázali nepropadnout určité nostalgii a nenechali se tématem zcela pohltit.

Deleuze (2010) se zabývá podstatou mytologie ostrovů, které lze z pohledu geografie dělit na kontinentální (oddělené od kontinentu) a oceánské (původní), ale z pohledu filosofie jde hlavně o skutečnost, že je ostrov pustý. Základ tradice tkví právě v mytologii, které jakmile lidé přestanou rozumět, nahrazuje ji literatura, kde už se ale jedná jen o jakousi interpretaci mýtů. Základní téma ve všech mytologiích vidí v opakování určitého momentu, kdy ten následující je novým a zároveň i důležitějším objevením toho předešlého, který se uzavřel.

Podle Schamy (2007: 14): „*Jung zcela zřejmě věřil, že univerzálnost přírodních mýtů svědčí o jejich psychologické nepostradatelnosti při vypořádávání se s niternými úzkostmi a tužbami.*“

Podstatou názorů zvolených autorů je, že základem starých příběhů, ať už psaných nebo předávaných ústní tradicí, bylo ponaučení, jak to v životě chodí. Byl a je to jakýsi skrytý návod, jak si poradit s výzvami, které člověka v životě čekají a zároveň jsou dokladem o jejich nepostradatelnosti.

4.1.4 Geopsychologie

Genius loci je typickým tématem v rámci geopsychologie, která se podle Šípka (in Zelenka a Pásková, 2012) orientuje na situace cestování, turismu a spolupracuje s oborem fyzikální a kulturní geografie. Jak autor dále popisuje, geopsychologie se zaměřuje na fenomény setkávání se člověka s jeho prostředím a na jeho vlastní reakce na ně, vedle genia loci jsou dalšími tématy například motivace cestování a prožitky s ním spojené. Day (2004) vidí podstatu ve vytváření prostředí, které podporuje nálady, pocity a vnitřní rozvoj, což může vést k dobrému fyzickému, psychickému i sociálnímu zdraví.

Šípek (2001: 14): „*Z pohledu psychologie se geopsychologie zabývá vztahem fyzikálního a přírodního prostředí k psychice (tj. k prožívání a také k chování) lidí.*“ Venclová et al. (2015) tvrdí, že člověk nemůže vnímat vnější (reálný) prostor takový, jakým skutečně je, neboť si uvědomuje a srovnává rozdíly mezi tímto prostorem a svým vnitřním (imaginovaným), více než o percepci se tedy jedná o apercepci.

Podstatu ve vnímání cesty vidí Štyrský a Šípek (2011) v tom, že si ji člověk tvoří sám.

Určitě by ale měl každý znát účel své cesty, což souvisí i s motivací. Podle Venclové et al. (2015), nabídky produktů organizací působících v rámci cestovního ruchu jsou na znalostech těchto pohnutek závislé. Na druhou stranu Miller (in Arias, 2000) tvrdí, že pokud se člověk jede někam podívat jen na základě popisu výjimečnosti místa a přesvědčí se o jeho kouzlu, i přesto bude mít ze setkání pocit, že je na onom místě jen proto, že ho k tomu někdo pobídl, pokud ale to samé místo objeví náhodou, je prostě celé jeho a například takto náhodně objevené zákoutí se může stát tím nejnádhernejším místem z celé cesty.

Za cíl organizátorů cestovního ruchu považují Štyrský a Šípek (2011) nabízet zážitky plné prožitků, díky kterým turisté zapomenou na každodenní starosti a jsou příjemně pohlceni danou činností. Anft (1993, in Štyrský a Šípek, 2011: 60) shrnuje vlastnosti cesty, dovolené vedoucí k prožitkům do následujících bodů:

1. V centru by měly být aktivity; tedy aktivní a prožitková dovolená.
2. Typickými činnostmi prožívané jako hladké plynutí jsou sport a hry.
3. Důležitá je novost podnětů.
4. Mají být přítom stanovena a dodržována jasná pravidla a cíle.
5. Nároky nesmí být ani příliš vysoké ani nízké.
6. Stálý pohyb vpřed, ve smyslu chůze nebo využití dopravního prostředku, prostě pohyb.

Jak uvádějí Štyrský a Šípek (2011: 60-61), pokud cestovatelé chtějí zažít jedinečnou atmosféru navštíveného místa, je potřeba zapojit všechny „jednotlivé smysly a tělesné pocity. Potom výsledkem není pouhé osvěžení, ukojení zvědavosti, obecně zážitek. Ve hře jsou tak i hodnoty, etika, chápání světa a sebe v něm.“

4.2 Cestovní ruch

Například autoři Zelenka a Pásková (2012) vycházejí z toho, že cestovní ruch je komplexní proces, který se týká jeho účastníků, poskytovatelů služeb a tranzitní destinace. Jak oba dále uvádějí, jedná se o komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí a pobývajících zde méně než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělání, pracovních aktivit nebo za jiným účelem, rovněž zahrnující aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám.

Definice cestovního ruchu jsou od prvních pokusů až po současné formulace velice podobné a liší se pouze v detailech. Obecně lze říci, že cestovní ruch je obtížné explicitně

definovat. Ať už je ale na cestovní ruch pohlíženo z jakéhokoliv úhlu, zároveň je třeba si uvědomit, že cestování a cestovní ruch mají velký vliv na rozvoj člověka. Podle Šípka, Kacetla a Štyrského (2012) je jedním z hlavních důvodů, proč se lidé vydávají na cesty, dimenze poznání, jejíž součástí je i genius loci.

4.2.1 Vybrané vlivy cestovního ruchu

Jak Šauer, Holešinská a Pásková (2015) uvádějí, nabídka je v cestovním ruchu založena na primárních, sekundárních a terciárních zdrojích, z nichž nejcitlivěji jsou sledovány dopady na neobnovitelné primární zdroje, neboť poškozování těchto zdrojů může mít pro destinace fatální důsledky. Řečeno autory (2015: 211): „*Intenzita dopadu tohoto efektu je dána zejména intenzitou relativní návštěvnosti (vztažená na počet obyvatel), sezónností, zranitelností ekosystémů, mírou ekonomické závislosti domácího obyvatelstva na cestovním ruchu a mírou regulace cestovního ruchu.*“

Kapitola 4.2.1 dokládá, že na cestovní ruch lze pohlížet z různých perspektiv. Obecně je tento komplexní společenský jev vnímán jen z ekonomického hlediska. Ale pozitivní a negativní dopady má mimo jiné především v oblasti socio-kulturní a environmentální, jak ukazuje Tabulka č. 1. Dynamika rozvoje cestovního ruchu v dané lokalitě a reakce na tento rozvoj, pak mají za následek míru dopadu.

Tabulka č. 1: Environmentální a sociokulturní vlivy cestovního ruchu. Vlastní zpracování na základě Šauer, Holešinská a Pásková (2015: 220-224)

Vlivy	Pozitivní	Negativní
Environmentální dopady cestovního ruchu	Finanční příspěvky	Tlak na přírodní zdroje <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voda ▶ Místní zdroje ▶ Přírodní zdroje
	Zlepšení environmentálního managementu a plánování	Znečištění a tvorba odpadů <ul style="list-style-type: none"> ▶ Znečištění ovzduší a hluk ▶ Pevný odpad a smetí ▶ Kanalizační splašky ▶ Estetické znečištění
	Zvýšení podvědomí o životním prostředí	Poškození ekosystémů
	Monitoring	
Sociokulturní dopady cestovního ruchu	Cestovní ruch napomáhá k posílení sociálního rozvoje	Změna nebo ztráta původní identity a hodnot <ul style="list-style-type: none"> ▶ Komodifikace (Commodification) ▶ Standardizace ▶ Ztráta autentičnosti a hraná autentičnost ▶ Přizpůsobení se turistické poptávce
	Cestovní ruch jako mírotvorná síla	Kulturní střety <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dualizace společnosti ▶ Turistická iritace ▶ Kulturní střety v pracovním prostředí
	Posílení společenství	Fyzické vlivy způsobující sociální stres <ul style="list-style-type: none"> ▶ Spory o používání zdrojů ▶ Ničení kulturních hodnot ▶ Neshody s tradičními uživateli půdy
	Vybavenost pro cestovní ruch přináší prospěch místním obyvatelům	Etnické problémy <ul style="list-style-type: none"> ▶ Nárůst kriminality ▶ Práce dětí ▶ Prostituce a sexuální turistika
	Cestovní ruch povzbuzuje občanské zapojení a hrdost	

Jako jedno ze základních kritérií pro charakterizaci vlivu CR na destinaci, považují Zelenka a Pásková (2015) rozdělení CR na masový CR a zbytek cestovního ruchu, v rámci kterého má jedinec vliv na charakter poptávky, a který je zároveň důležitý pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu. Autoři se rovněž podrobně věnují životnímu cyklu destinace a uvádějí řadu přístupů a dělení jak tuzemských, tak zahraničních autorů. Jedním z klíčových ukazatelů sociálně-kulturních vlivů cestovního ruchu je Doxeyho iritační index, který ve čtyřech fázích (euforie, apatie, znechucení, antagonismus) znázorňuje míru nevraživosti rezidentů ve vztahu k návštěvníkům (Zelenka a Pásková, 2012).

Pozitivní vývoj cestovního ruchu by měl být účinný a udržitelný. Zmírnit negativní dopady CR je možné zvýšenou informovaností (o pozitivních a negativních vlivech) všech zúčastněných subjektů a především podporou rozvoje udržitelného cestovního ruchu.

4.2.2 Stručný vývoj koncepce udržitelného rozvoje

Dle zákona č. 17/1992 o životním prostředí (MZP, 1991) se jedná o „takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

Koncepce udržitelného rozvoje (dále též „UR“) vznikla jako reakce na ekonomický růst, který je obecně používán jako měřítko zvyšování prosperity i jako ukazatel lidského blahobytu. Podstatu tohoto konceptu vidí Šauer, Holešinská a Pásková (2015) ve snaze zdolat problémy rostoucího vyčerpání neobnovitelných zdrojů, problém nadužívání obnovitelných zdrojů a přírody a problém spravedlnosti mezi lidmi a národy.

V 70. letech minulého století se projevovala snaha jak o účinnou ochranu životního prostředí, tak zároveň o hospodářský růst. K tomuto rozporu přispěla Stockholmská konference OSN, která deklarovala nutnost racionálnějšího využívání zdrojů a zlepšení životního prostředí, ale zároveň důkladně rozebrala negativní aspekty hospodářské činnosti. Poprvé byl pojem UR akceptován v roce 1980 a v roce 1987 byl pojem UR poprvé definován a byla vypracována jeho koncepce. (MMR, 2007)

V roce 1992 se v Riu De Janeiro uskutečnil Summit Země, kde byla vyjádřena podpora principu udržitelného rozvoje ve světovém měřítku (MMR, 2007). Od této doby je kladen důraz na rozvoj environmentálně přátelských forem cestovního ruchu. Po konferenci v Riu De Janeiro se v roce 2002 konala Konference OSN o udržitelném rozvoji v Johanenesburgu, která hodnotila vývoj uplatňování principů udržitelného rozvoje (MMR,

2007) a v roce 2012 byla v Riu De Janeiro jako hlavní dokument konference přijata politická deklarace „Budoucnost, kterou chceme“ (MZP, 2012).

Jak historie ukazuje, odezva na dopady hospodářského růstu přišla relativně brzy. A i když některé země zaostávají při uplatňování principů UR, hlavní je, že princip UR je rozvíjen a podporován po celém světě. Zároveň je ale třeba si uvědomit, že i když je princip UR snadno pochopitelný, neznamená to ještě, že je také snadné se podle něj řídit. A tak, i když se lidstvo staví k principům UR pozitivně, neznamená to vůbec nic, pokud podle nich také nežije. V první řadě by tedy mělo dojít k hledání individuální odpovědnosti. Podstatné ale zůstává, že byly položeny důležité otázky, které vedly k zamyšlení a hledání odpovědí.

4.2.3 Udržitelný cestovní ruch

UNWTO (in Zelenka a Pásková, 2012: 591) definuje udržitelný cestovní ruch (dále též „UCR“) jako *„schopnost destinace udržet si potenciál konkurence v soutěži s novými, historicky méně využívanými destinacemi, přitáhnout první i opakované návštěvníky, podržet si kulturní jedinečnost, být v rovnováze s životním prostředím.“* Šauer, Holešinská a Pásková (2015) zdůrazňují, že se jedná o nepřetržitý proces, který vyžaduje neustálý monitoring a přizpůsobování aktivit novým skutečnostem. Autoři dále pokračují, že udržitelný rozvoj cestovního ruchu rovněž předpokládá participaci všech zainteresovaných aktérů, pevné politické vedení k zajištění společného konsensu a zároveň by měl tento rozvoj zajistit, aby si účastníci UCR byli vědomi svého podílu a významu na rozvoji UCR v navštívené destinaci. Podstatou je, aby udržitelný rozvoj cestovního ruchu optimálně využíval environmentální zdroje, respektoval sociálně-kulturní autentičnost hostitelských společenství a zabezpečil sociálně-ekonomické přínosy všem účastníkům (UNWTO a UNEP, 2005).

Mezi poslední zásadní koncepty vedoucí k UCR, patří například koncept změny neudržitelného masového cestovního ruchu na alternativní masový cestovní ruch, systémové pojetí únosné kapacity nebo rozvoj geoturismu (Zelenka a Pásková, 2015).

Zelenka a Pásková (2015) se mimo jiné zabývají právě zmíněným tématem, jak vytvořit udržitelný masový cestovní ruch z neudržitelného masového cestovního ruchu a vedle diskuze, zdali lze vůbec této změny dosáhnout, je podle autorů především podstatné zaobírat se jí hned v počáteční fázi rozvoje CR v destinaci. Rovněž zmiňují koncept alternativního motivačně marketingového modelu masového CR, který je založen na 4E (Environment and clean nature, Entertainment and fun, Educational tourism, culture and history, Event and mega event) a vycházejícího z toho, že návštěvník klade důraz například na

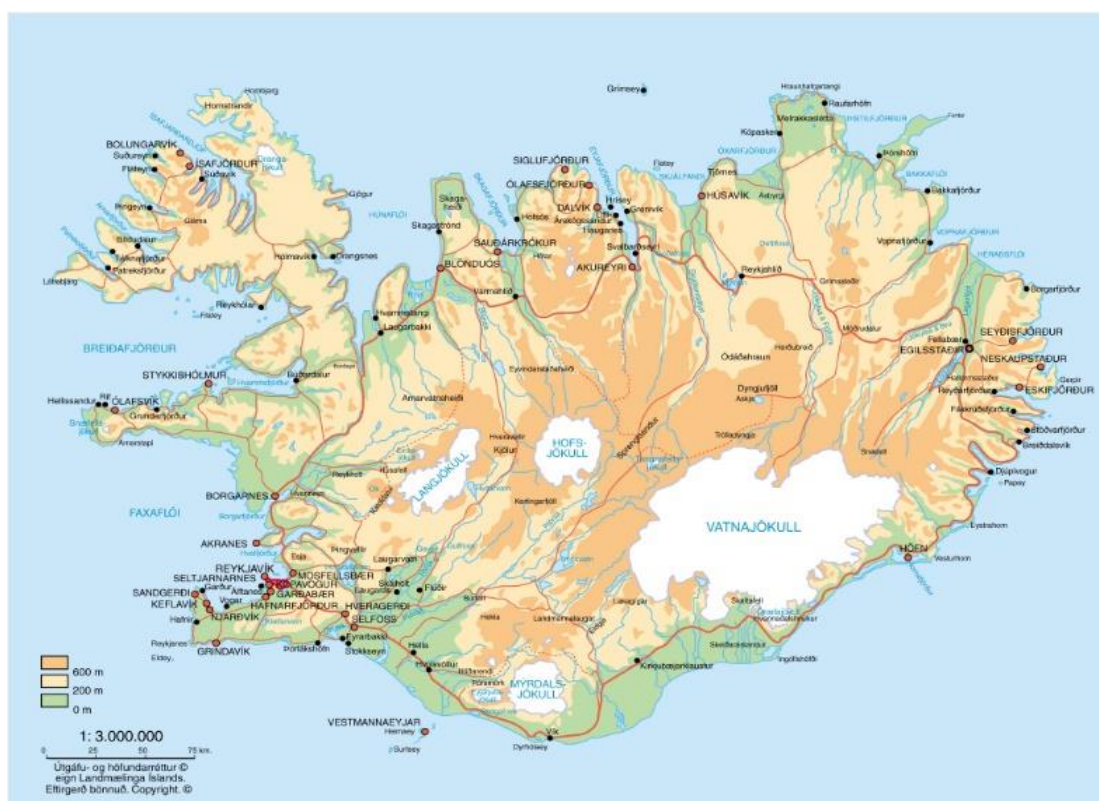
kvalitu životního prostředí, či na kvalitu zážitku.

Jedním z významných kroků vedoucích ke zmírnění negativních environmentálních dopadů cestovního ruchu je rozvoj geoturismu, který je podle Zelenky a Páskové (2012) „založen na poznávání vývoje Země pomocí aktivního prožitku geologicky zajímavé krajiny s významným geologickým dědictvím.“ Zelenka (2013) upozorňuje na vysokou úroveň odborného výkladu především v geologickém, biologickém a kulturním kontextu navštívené lokality, ovšem v různých formách přizpůsobený široké veřejnosti a zejména pak dětem a mládeži, inspirující je k dalšímu poznání.

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE - ISLAND

5.1 Charakteristika území

Podle Kadečkové (2001) není zcela jednoznačné, kdy byl ostrov vlastně objeven, neboť ve starých řeckých a římských spisech je nejsevernější ostrov světa nazýván Thule nebo Ultima Thule, ve středověku pak jako Thyle nebo Thile. Onou zemí, jak autorka dále uvádí, ale mohlo být stejně tak dobře označováno Norsko, Shetlandy nebo Orkneje, až kolem roku 1070 německý dějepisec Adam Brémský ztotožnil Thule s tehdy již známým Islandem. Kadečková (2001: 14) pokračuje, že archeologickými nálezy se sice nelze ujistit, že prvními obyvateli ostrova byli irští mniši, ale důkazem jsou místní jména na jihovýchodním i severozápadním Islandu, například „*Papey (ostrov), Papafförður (fjord) nebo Papafell (hora).*“ Jak ale zdůrazňuje, islandská středověká společnost se vyvíjela bez přispění těchto poustevníků.

Obrázek č. 1: Mapa Islandu. Zdroj: Jóhannesson a Huijbens (2010)

Jak píše Pokorný (in Adámek, 2016), Island je pro geology, kteří se zde věnují především předpovědím zemětřesení, ale také studují vulkanismus nebo zkoumají minerály, opravdovým rájem, neboť je geologicky velmi mladou zemí, která se vynořila nad hladinu

moře během četných erupcí na Středoatlantském hřbetu teprve před 15 miliony let. Seismická a vulkanická aktivita (ze 140 sopek stále 30 aktivních) se dodnes podílí na vytváření ostrova nacházejícího se v Atlantském oceánu, z jeho celkové rozlohy 103 000 km² tvoří největší část lávová pole a pustiny (64 538 km²), ledovce tvoří 11 922 km² a jezera 2 750 km² (Iceland, Geography).

Z 335 878 obyvatel žije polovina v okolí hlavního města Reykjavíku (CIA, 2016). Jak je vidět na obrázku č. 1 podél severního a západního pobřeží lze nalézt další menší aglomerace, vnitrozemí je téměř neobydlené. Více než 90% obyvatel tvoří Islandčané (mezi nejpočetnější národnostní menšiny patří občané Polska) (BusinessInfo.cz, 2016). Nejrozšířenějším náboženstvím a zároveň státní církví na Islandu je Islandská evangelicko-luteránská církev, v roce 2015 se k ní oficiálně hlásilo 73,8% obyvatel (CIA, 2016).

Jak Nordic Co-operation uvádí, současná podoba vlajky – modrý podklad nesoucí červený kříž vsazený do bílého skandinávského kříže – se stala národní vlajkou 17. června 1944, kdy země získala nezávislost na Dánsku. Zároveň se zmiňuje o kombinaci tradičních islandských barev modré, bílé a červené, která odráží historické vazby s Norskem, použití kříže pak symbolizuje úzké vazby Islandu se zbytkem severských zemí. Na závěr připouští, že ačkoliv barvy jinak nemají žádnou oficiální symboliku, nejčastěji je jejich význam spojován s islandskou krajinou, kdy modrá značí polohu uprostřed oceánu, bílá představuje ledovce a gejzíry, a červená lávu islandských vulkánů.

5.1.1 Islandská republika

Oficiální název státu je Islandská republika (Lýðveldið Ísland) a od roku 1944 je Island parlamentní demokracií (BusinessInfo.cz, 2016). Jak dále stránky informují, prezident je volen v přímé volbě na 4 roky a jeho ústavní pravomoci jsou omezeny (o státní moc se dělí parlament, vláda a Nejvyšší soud), rovněž jeho úřad stojí mimo každodenní politiku. V červnu 2016 byl prezidentem zvolen historik Gudni Thorlacius Jóhannesson a od 1. srpna nahradil Ólafura Ragnara Grímssona, který byl islandským prezidentem od roku 1996 (President, 2017). Zákonodárným orgánem Islandu je jednokomorový parlament Alþingi, v němž zasedá 63 poslanců, jejichž volební období trvá 4 roky (Businessinfo, 2016). Na základě odhalení Panama Papers se v říjnu 2016 konaly předčasné parlamentní volby, které vyhrála vládní středopravá Strana nezávislosti (29% hlasů), dále ve volbách uspěly Opoziční pirátská strana (14,5%), Zelená levice (15,9%), Pokroková strana (11,5%), Obroda (10,5%), Zárná budoucnost (7,2 %) a Sociálně demokratická aliance (5,7 %) (Icelandmonitor, 2016).

Podle World Economic Forum (2016) je Island v žebříčku rovnoprávnosti dlouhodobě na prvním místě. Barnová (in Janáčková, 2015) připomíná v roce 2015 sté výročí, kdy ženy získaly právo hlasovat do místního parlamentu a kdy součástí oslav bylo i připomenutí první prezidentky na světě Vigdís Finnbogadóttir, která byla v přímé volbě zvolena v roce 1980 a svůj post zastávala 16 let. Jak dále dodává, Island ale nebyl první zemí, kde ženy získaly volební právo: v roce 1906 to bylo Finsko, o sedm let později Norsko a v roce 1915 přibýlo Dánsko, jehož součástí byl v té době Island.

V roce 2017 u příležitosti Mezinárodního dne žen islandská vláda (Hafstad, 2017) uvedla, že se Island stane první zemí na světě, která bude požadovat, aby všechny veřejné a soukromé společnosti s 25 a více zaměstnanci prokázaly, že vyplatily všem zaměstnancům stejnou odměnu, bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost a sexuální orientaci. Platová nerovnost by měla platit nejdéle do roku 2022.

Island je mimo jiné členem NATO, OSCE, OSN, UNCTAD, UNESCO, FAO, ILO, OECD, MMF, ESVO, WTO, IWC, EHP, EFTA, Severské rady, Arktické rady, Inmarsat, Intelsat, Interpol a také schengenského prostoru (BusinessInfo.cz, 2016). Bezpečnost země je zajištěna právě členstvím v NATO a zvláštní dohodou se Spojenými státy, neboť Island je jediným členem NATO, který nemá tradiční vojenské síly (CIA, 2013).

Jak portál BusinessInfo.cz (2016) informuje, před bankovní a následnou hospodářskou krizí let 2008-2009 byl HDP Islandu v přepočtu na obyvatele druhým nejvyšším v Evropě. I když hrubý domácí produkt za rok 2016 ještě nedosahuje takových výsledků jako před rokem 2008, od roku 2011 HDP neustále posiluje, byť s občasnými výkyvy (Trading Economics, 2017).

5.1.2 Vztahy země s EU

V roce 2009 vláda podala přihlášku k plnému členství Islandu v EU (EEAS, 2016). Podle BusinessInfo.cz (2016), v letech 2010-2013 probíhaly přístupové rozhovory, během nichž bylo z 33 kapitol unijního acquis 27 projednáváno a následně 11 předběžně uzavřeno, ovšem dlouhodobá resistance Islandu vůči některým kapitolám (týkajících se například rybolovu) vedla na žádost islandské strany v roce 2013 k pozastavení přístupových rozhovorů a o dva roky později ministr zahraničí z pověření vlády požádal EU, aby Island vyřadila ze seznamu kandidátských zemí. Jak EEAS (2016) potvrzuje, v současné době jsou hospodářské vztahy mezi Islandem a EU založeny na Dohodě o EHP nebo na bilaterálních dohodách mezi Islandem a EU.

5.2 Průběh a výsledky šetření

5.2.1 Průběh šetření

Náplní empirického výzkumu této práce byl kvalitativní výzkum, který se ukázal jako nejvhodnější při zkoumání daného tématu. Jak Hendl (1999) uvádí, díky tomuto procesu lze dojít k lepšímu pochopení zkoumané reality, neboť klade velký důraz na souvislosti mezi událostmi, situacemi a jevy.

V rámci primárního výzkumu byla použita především metoda polostandardizovaných rozhovorů. Výběr respondentů nebyl náhodný, autorka se zaměřila na skupinu průvodců, kteří na Island jezdí každoročně, v průběhu nejméně 10 let a kromě autobusových zájezdů mají zkušenost jak s malými skupinami, tak ostrov navštívili nebo navštěvují i individuálně. Tyto podmínky byly klíčové z důvodu komplexního pohledu na zvolenou oblast výzkumu. Jedním z respondentů byla také předsedkyně Klubu islandských fanatiků, neboť Klub vznikl za účelem přiblížení atmosféry Islandu prostřednictvím například filmů, hudby či odborných přednášek nejen jeho členům, ale i široké veřejnosti. Současně i ona, individuálně, pravidelně Island navštěvuje. Podrobná charakteristika respondentů je popsána v Tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů. Vlastní zpracování

Respondenta	První návštěva Islandu (rok)	Doplňující informace	Kdy a kde byl rozhovor pořízen
Respondent č. 1	1994	Sestavuje zájezdy, na Island jezdí pravidelně v rámci služebních cest i jako průvodce.	3.11.2016 Chomutov
Respondent č. 2	2001	Od roku 2002 individuálně, prvních 5 let projezdil Island křížem krážem, trávil tam celé léto. Od roku 2010 průvodce – malé skupinky, ale i autobusové zájezdy.	15.11.2016 Hrotovice
Respondent č. 3	2007	Na Islandu žila 5 let. Od roku 2010 průvodce – autobusové zájezdy	18.11.2016 Z důvodu pracovní vytíženosti respondenta byl rozhovor veden přes Skype
Respondent č. 4	2006	Od roku 2007 – průvodce – autobusové zájezdy, ale i malé skupinky	6.12.2016 Z důvodu pracovní vytíženosti respondenta byl rozhovor veden přes Skype
Respondent č. 5	2002	Od roku 2004 – průvodce – malé skupinky, ale i autobusové zájezdy	22.12.2016 Kralupy nad Vltavou
Respondent č. 6	2000	Od roku 2001 - každé léto – individuálně	24.1.2017 Praha

Vzhledem k hloubce tématu byly otázky zaměřeny na několik základních okruhů, vztahujících se k charakteru a cíli práce (viz Tabulka č. 3). Jednotlivé rozhovory byly nahrávány na diktafon, následně přepisovány a kódovány. Jejich zpracování je součástí kapitoly 5.2.2 v rámci jednotlivých podkapitol.

Tabulka č. 3: Okruh otázek. Vlastní zpracování

1. Jak byste charakterizoval/a genia loci Islandu?
2. Jak podle Vás nejlépe seznámit návštěvníky Islandu s jeho historií a kulturou?
3. Znáte Klub islandských fanatiků? Spolupracujete s klubem?
4. Je podle Vás možné atmosféru Islandu přiblížit prostřednictvím například fotografie, hudby, literatury...?
5. Je podle Vás Island v cestovním ruchu interpretován pouze díky svému přírodnímu bohatství?
6. Jaká vidíte pozitiva a zároveň negativa vzrůstajícího cestovního ruchu na Islandu?
A má vzrůstající cestovní ruch nějaký vliv na vnímání genia loci ostrova?

Pro získávání sekundárních dat byla využita obsahová analýza dostupných zdrojů, jako jsou odborná literatura, propagační materiály a internetové stránky Ferðamálstofa (příspěvková organizace cestovního ruchu Ministerstva obchodu a inovací), Umhverfisstofnun (agentura pro životní prostředí) a Promote Iceland (partnerství veřejného a soukromého sektoru).

Protože neexistuje žádné pravidlo, jak zacházet s cizími slovy a jmény, jsou v této práci islandské názvy a jména uvedeny v originále a nejsou skloňovány, v případech, že by název byl matoucí, je jeho anglický ekvivalent uveden v závorce.

5.2.2 Výsledky šetření

5.2.2.1 Genius loci Islandu

Otázka č. 1: Jak byste charakterizoval/a genia loci Islandu?

U rozhovorů se prvotně potvrdila definice genia loci Cílka (2009) v kapitole 4.1, neboť respondenti nedokázali přesně určit důvod, proč se na Island neustále vracejí. Během rozhovorů ale všichni kladli důraz především na povahu Islandanů, jejich historii a tradice.

Podle odpovědí se Islandané především dokáží postarat sami o sebe, pokud má kdokoliv problém, pomohou, jsou slušní, spolehliví a již od dob Vikingů mají zcela odlišný přístup k ženám. Cizince, kteří se chtějí začlenit, posuzují podle toho, co umí a také nikoho hned nepozvou k sobě domů. Celkové nevlídné klima má rovněž za následek, že na ostrově vydrží pouze odolní a schopní jedinci. A výstižná je i odpověď respondenta č. 5: „*Pocit, že jsem někde, kde se ten život žije.*“ Zároveň jako v ostatních severských zemích platí na Islandu jasná pravidla, o kterých se nediskutuje a určitě atmosféra Islandu dokáže probudit v člověku ty nejlepší vlastnosti.

Na charakteru obyvatel ostrova se výrazně podepsaly i historické události. Vikingové pojmenovali zemi Islandským svobodným státem a královská autorita nikdy nebyla na ostrově prosazována, i přesto, že dle islandské genealogie zde byli potomci jarlů i králů (Doová, 2014). Významným mezníkem islandských dějin byl v tomto ohledu rok 1262, kdy se Islandané podřídili norskému králi a od roku 1397 do roku 1944 byl Island pod nadvládou Dánska (Kadečková, 2001).

Respondenti také uváděli místa, kde se cítí dobře, ale ve většině případů byl příjemný pocit podmíněn individuální návštěvou a tři z respondentů se rádi vracejí na místa v době, kdy tam nejsou žádní turisté. Jak řekl Vorovka (in Havel, 1989: 151), který po studiu severských jazyků už na Islandu zůstal: „*Když je člověk sám, je každý zážitek mnohem silnější, ale silný musí být především ten, kdo chce tímto způsobem silné zážitky sbírat.*“ Dvakrát také byla zmíněna jedinečná atmosféra, kdy návštěvník na Island připlouvá lodí. Zároveň respondenti zmínili specifickou krajinu Islandu, která spočívá především v tom, že zde nejsou jen sopky, ledovce, či jezera, ale vše zároveň (viz Obrázek č. 2).

Obrázek č. 2: Barevná tvář Islandu. Zdroj: Foto autorka, 30. 7. 2011

Na základě zjištění je možné genia loci Islandu charakterizovat především jeho obyvateli a jejich bezprostřední upřímností, svérázností a soběstačností. V tomto případě už je ale genius loci částečně ovlivněn znalostmi. Zároveň podstatným vlivem vedoucím k intenzivnímu prožívání genia loci na základě tohoto výzkumu jsou klimatické podmínky a specifická krajina ostrova.

5.2.2.2 Národní park Þingvellir a ostrov Surtsey

Z pohledu světové organizace UNESCO jsou nejvýznamnějšími místy Islandu Národní park Þingvellir a ostrov Surtsey. Národní park byl na Seznam světového dědictví zařazen v roce 2004 a ostrov Surtsey o čtyři roky později.

Národní park Þingvellir (Þingvellir)

Žádné jiné místo z pohledu historie není pro obyvatele Islandu tak důležité jako Þingvellir. Jak uvádí Kadečková (2001), k založení Alþing (Althing) kolem roku 930 vedla především nutnost nastolit jednotné zákony platné pro celou zemi a trvalo na tomto místě až do roku 1798. Poukazuje, že výjimečnost Sněmoviště, později nazývaného Sněmovní plán, spočívá hlavně v okolní úchvatné přírodě a strategické poloze. Alþing se zde konal každý rok po dva týdny kolem letního slunovratu a jedním z nejvýznamnějších rozhodnutí bylo kolem roku 1000 přijetí křesťanství a díky tomuto rozhodnutí si Islandané uchovali svobodu na dalších 200 let. Jak ale Kadečková (2001) uvádí, původní obyvatelé sice byli ve větší míře pohané, ale primordiální vazby mezi křesťanstvím a pohanstvím nebyly na Islandu ničím výjimečným. Tuto skutečnost dokládají nejen ságy, ale i archeologie, *“v 10. století bylo pohřbeno sedm mladých lidí do společného hrobu spolu s miniaturním Torovým kladívkem, křesťanským zvonkem a s kouskem olova se smaltovaným křížkem“* (Kadečková, 2001 : 53).

Sněmovní plán Þingvellir zároveň leží na hranici tektonických desek mezi Severní Amerikou a Eurasií, které se v tomto místě od sebe vzdalují rychlostí 2 mm za rok. Návštěvnické centrum nedaleko vyhlídky Hakið, nabízí návštěvníkům prostřednictvím interaktivní multimediální instalace podrobněji se seznámit nejen s historií, ale i přírodou Þingvellir a jeho okolím.

Ostrov Surtsey

Sopečný ostrov Surtsey leží asi 32 km od jižního pobřeží Islandu, byl vytvořen sopečnou erupcí v letech 1963 – 1967 a již od jeho vzniku je pod legislativní ochranou

(UNESCO, 2008). Ostrov byl pojmenován v roce 1965 islandskou vládou a doslova znamená Surtův ostrov. Ey znamená v islandštině ostrov a podle islandské mytologie byl Surt ohnivý obr, který v poslední bitvě mocností dobra a zla zabil boha Freye a přinesl ničivý požár, při kterém shořel celý svět. (Jakobsson, 2007)

Bitva je i součástí Völuspá, neboli proroctví Vikingů o stvoření světa (in Baldursson a Ingadóttir, 2007: 6) a podrobněji ji zaznamenal Sturluson (1988: 43): „*Surt přijíždí z jihu...*“ Původ tohoto boha je ovšem nejistý. Vlčková (1999: 213) podotýká, že se může jednat o postavu přejatou z mytologie keltské, ale nepřehlédnutelné jsou i některé jeho znaky připomínající křesťanského Anděla Posledního soudu.

Ostrov se stal předmětem zkoumání mnoha vědců, kteří zde od roku 1964 sledovali osídlování nových organismů bez zásahu člověka. A právě z důvodu jakéhokoliv možného lidského narušení má přístup do této jedinečné přírodní laboratoře jen omezená skupina vědeckých pracovníků. Internetové stránky www.sursey.is poskytují nejen fotografie a podrobnosti o vzniku této vědecké laboratoře, ale rovněž jsou zde aktuálně doplňovány nejdůležitější geologické a biologické informace o původu a vývoji tohoto ostrova. (Jakobsson, 2007)

Obě zmíněná místa jsou velmi významná, ale především je na nich vidět odlišný přístup Islandců. Þingvellir je vyhledávanou oblastí nejen turisty, ale i samotnými obyvateli. Je součástí „zlatého trojúhelníku“ (Geysir, vodopád Gullfoss, Þingvellir) a stále patří dle statistik Ferðamálastofa (2016a) k nejnavštěvovanějším místům Islandu. Oproti tomu je na ostrov Surtsey bez povolení přístup zakázán a rovněž potápění v blízkosti ostrova není povoleno. Turisté si mohou ostrov prohlédnout z paluby výletní lodi nebo z ptačí perspektivy, a to prostřednictvím vyhlídkového letu.

5.2.2.3 Stopy historie

Kadečková (2001) zmiňuje, že život obyvatel byl kromě sopečné činnosti a drsného subpolárního podnebí ovlivněn rovněž velkou vzdáleností ostrova od ostatních zemí, po skončení doby ledové bylo na Island zaneseno jen malé množství druhů rostlin a stromů, což mělo za následek nedostatek dřeva coby stavebního materiálu i topiva. A jak pokračuje, až do 20. století přispíval ke zhoršení životních podmínek rozšířený chov dobytka, neboť exploatace pastvin vedla k většímu úbytku vegetace, následné erozi půdy a vzniku pouští.

Archeologický výzkum v severovýchodní oblasti Islandu objevil, na ploše přes 3000 km² za pomoci mapování, leteckého snímkování a pozemních průzkumů, celý systém dobře

zachovalých pozůstatků z období středověku. Jak Einarsson a Aldred (2010) uvádějí, významnými nálezy byly mimo jiné zemědělské usedlosti, kostely, pohanský hrob v polích nebo koňské dráhy, které do značné míry patří do období vikingů. Jak dále zdůrazňují, pozůstatky dávného osídlení a pozůstatky prvních generací Islandu mají vysokou historickou hodnotu a je třeba je zachovat budoucí konzervací.

Islandská krajina se ale také vyznačuje svojí proměnlivostí a neopakovatelností. I když se běžně v geologii počítá průměr za 1000 let, pravidelný návštěvník ostrova může geologické proměny pozorovat už například během 15 let. Což potvrdila zkušenost respondenta č. 5, který vzpomínal, jak na svých cestách po Islandu objevil místo, kde byly nádherné bahenní sopky. Uplynulo několik let, než byla opět příležitost místo navštívit, ale po baleních sopkách nebylo ani stopy. Na druhou stranu na jiných místech vytryskly nové horké prameny. Změny jsou časté, a tak vracející se návštěvník má příležitost je sám v krajině pozorovat.

Jak Pokorný (in Adámek, 2016) přiznává, původně vnímal krajinu Islandu jen jako sopečnou krajinu, kterou charakterizují především gejzíry a aktivní vulkány, a tak sedimentární horniny a fosilie, přesněji řečeno neuvěřitelné množství bílých zkamenělin ve velmi dobrém stavu ho velice překvapilo. Jak ale dodává, otisky rostlin a živočichů jej primárně nezajímají, především zkoumá fosilní stopy, které je velice těžké objevit, ale jejichž studium pak pomáhá pochopit danou část krajiny v souvislostech, tedy jak „*vypadala v dávné minulosti, jaké organismy v ní žily, a jaké vyvíjely aktivity*“ (in Adámek, 2016: 23). Na Islandu také objevil řadu endemických a dosud nenazvaných fosilií a jeden z jeho nejzajímavějších poznatků jsou vrstvy lignitu (hnědé uhlí), které vznikly z rozlehlých mokřad a pralesní vegetace nacházející se na ostrově před 12 miliony let. Jak ale dodává, uhlí nebylo příliš kvalitní a na jeho dovozu byli Islandané zcela závislí následkem izolace během první a druhé světové války.

Ani časté sopečné aktivity, které mají za následek, že je zemská kůra Islandu tvořena převážně lávami, nedokáží zničit stopy historie. A to nejen krajiny, ale i jejích obyvatel. I když jsou na Islandu vyvíjeny aktivity na ochranu přírodních a kulturních památek (Saving Iceland, Iceland Nature Conservation Association), je nutno podotknout, že ne vždy jsou tyto zájmy v souladu se zájmy národními. Debaty například ohledně využití geotermální energie tyto neshody jen potvrzují.

5.2.2.4 Příběh místa, příběh Islandu

Obsahem této kapitoly nejsou jen konkrétní místa, ale i jejich specifický charakter.

Některá jsou rovněž významnou součástí islandské historie v hlubších souvislostech. Mezi uvedenými místy nejsou Národní park Þingvellir a ostrov Surtsey, které jsou podrobněji popsány v kapitole 5.2.2.2.

Porozumět orientaci a identifikaci obyvatel Islandu lze například prostřednictvím knihy Kameny mluví od islandského spisovatele Þórbergur Þórðarson (Thórbergur Thórdarson). Atmosféra života na jižním pobřeží Islandu koncem 19. století a vztah k místu, kde autor prožil své dětství, jsou hlavními atributy tohoto vyprávění. Jak Kadečková uvádí (1965: 175), kniha je zajímavá zejména tím, že je zde prostřednictvím předmětného a duchovního světa chlapce přiblížen život dnešní nejstarší generace Islandanů, která se svou zemí prodělala závratný vývoj od téměř středověkého způsobu života až po nejmodernější civilizaci. I když už jsou některé dvorce v dnešní době opuštěné, stále lze najít stavení, kde se život liší od zalidněných oblastí. Kadečková (1965: 176): „*Pod dojmem Thórdarsonova vyprávění pochopíme lépe důvody příslovečné islandské pohostinnosti, sklony Islandanů k poněkud iracionálnímu filosofování a samotou inspirovaným spekulacím o životě vůbec.*“

Jedenkrát za rok Gásir við Eyjafjörð ožívá a návštěvníci mohou zažít atmosféru středověkého života na Islandu (Učňová, 2015). V tomto období byl Gásir významným obchodním centrem v severní části Islandu a je často zmiňován ve Staroislandských ságách z 13. a 14. století, turisté se zde mohou mimo jiné zúčastnit historické prohlídky, poslechnout příběhy spjaté s tímto místem nebo sledovat kováře či řezbáře při práci (Gásir, 2016).

Djúpavík (Sucharda, 2017a) – v roce 1935 zde začala „*Sledová horečka, skutečný Klondike.*“ Továrna na zpracování ryb se stala největší betonovou stavbou na Islandu a její produkty byly vyváženy do celého světa. Z nefunkční lodě MS Suðurland se stala ubytovna pro dělníky. Ale jen na 10 let, tak rychle skončila doba hojnosti.

V současnosti je zde hotel a z bývalé továrny muzeum, které prostřednictvím komentované prohlídky nabízí pohled do 40. let 20. století a spolu s koncerty a každoroční výstavou děl fotografů z nejrůznějších koutů světa, láká turisty k návštěvě tohoto jinak opuštěného místa.

Zvláštním fenoménem Islandu jsou opuštěné farmy. Jak uvedl respondent č. 2, na severu se nachází i celá vybydlená vesnice, kde je před každým domem mosazná tabulka, která návštěvníka informuje, kdo v domě bydlel a kdy odešel (1924). Cedulky jsou umístěny před každým opuštěným stavením na Islandu a kromě zmíněných údajů některé rovněž obsahují krátký příběh.

Řidiče o opuštěných farmách informují značky, kde je namalovaný přeškrtnutý domeček a napsaný název farmy. V podrobnějších islandských mapách jsou uvedeny úplně všechny farmy, názvy těch neobydlených jsou v závorkách (viz Obrázek č. 3).

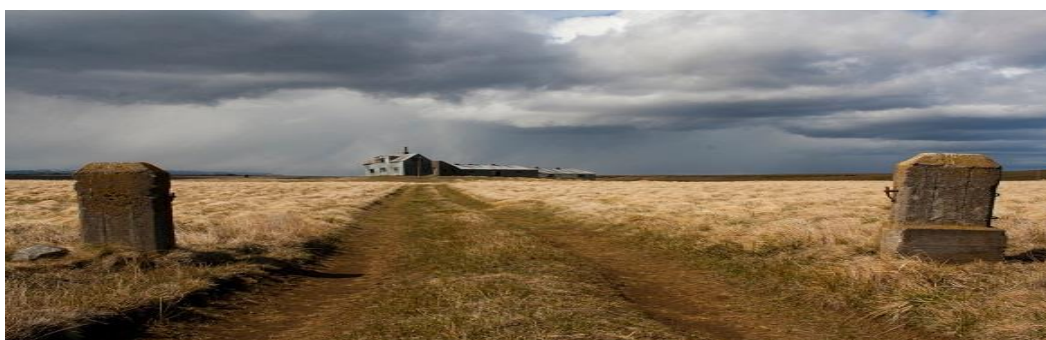

Obrázek č. 3: Islandská mapa (názyvy opuštěných farem jsou v závorkách). Zdroj: Sucharda (2017b)

Eyðibýli á Íslandi – Výzkum opuštěných farem na Islandu

V roce 2011 byl zahájen projekt zaměřený na zachování, obnovu a využití opuštěných staveb po celém Islandu a členové týmu byli mimo jiné architekti a historikové. Výzkumný projekt zahrnoval rozhovory s místními obyvateli, historickou analýzu jednotlivých oblastí a zároveň se zabýval myšlenkou budoucího využití opuštěných farem, které jsou symbolem lidské vytrvalosti i těžkého života v nehostinných podmínkách. Většina z těchto staveb byla doporučena k rekonstrukci a k využití například v oblasti CR. Celkem bylo do projektu zahrnuto 556 opuštěných farem.

Na základě výzkumu bylo vydáno 7 publikací, které obsahují nejen fotografie opuštěných staveb (viz Obrázek č. 4) a jejich polohu na mapě, ale také vypráví příběhy jednotlivých domů. Například projekt „Putování po opuštěných farmách Islandu“ Bergema et al. (2016) je zaměřený na jedinečné propojení architektury a designu. Návrh na využití opuštěných staveb v rámci cestovního ruchu klade důraz na vnímání a také působení na jednotlivé smysly (sluch, zrak, hmat, chuť a čich) návštěvníka.

Obrázek č. 4: Opuštěné farmy jako fenomén Islandu. Zdroj: Eyðibýli á Íslandi

Během rozhovorů byl několikrát zmíněn Skálholt, který v průběhu křesťanské historie

hrál velkou roli, neboť tu do roku 1783 sídlilo biskupství. Život na Skálholt, než ztratil své výsadní postavení, zachycují navazující romány *Kamban* (1973) a *Kamban* (1974).

Obrázek č. 5 dokládá, že příběhy, ať už předávané písemnou nebo ústní tradicí, nemusí být nutně zprostředkovány pouze vypravěčem, nýbrž i samotnou přírodou, byť jen v krátkém okamžiku. Kromě moudrosti a zkušenosti nabízejí příběhy ale také silný a nezapomenutelný zážitek, kterým může být už jen pouhé jejich prožívání na stejném místě, byť v jiném čase.

Obrázek č. 5: Polární záře a bájný pták Fénix. Zdroj: Helgason (2017)

Vybraná místa se zvláštní atmosférou, či přímo propojená s příběhem jsou nedílnou součástí historie Islandu a výzkum opuštěných staveb na Islandu ukázal, že si obyvatelé ostrova chtějí svoji historii uchovat, připomínat a zároveň zachovat jako součást jejich přítomnosti. Deleuze v kapitole 4.1.1.2 tvrdí, že základ ostrovů tkví v mytologii, což Island potvrzuje a navíc jí Islandané dodnes rozumí.

Ságy

Základem islandské literatury, jak Vorovka (in Havel, 1989) zdůrazňuje, je poezie skaldů, která žila jen v ústní tradici. Skaldové neboli básníci Severu, se potulovali mezi osamělými dvorci a zpestřovali svými verši život venkovanů. Kadečková (2001) píše, že pro skaldy byla hlavním zdrojem a nástrojem básnického stylu mytologie, jejíž byli dobrými znalci. Vorovka (in Havel, 1989) dále objasňuje, že v této době sice existovalo runové písmo, ale tomu byla připisována zvláštní kouzelná moc a používalo se jen k nápisům na zbraních a ozdobných předmětech, výjimečně jej lze nalézt na náhrobních kamenech. První písemný soubor s islandským názvem Edda vznikl až ve 13. století a původ tohoto názvu je dodnes

nejasný, zároveň dodává, že na tvorbě islandské literatury se podílela celá Skandinávie, ovšem jako jediná byla psána v národním jazyce, kterému každý rozuměl a tehdejší literární tvorbě, díky odloučenosti ostrova od zbytku světa, rozumí i dnešní Islandčané. Podle Vorovky jsou ságy dodnes přitažlivé nejen díky tajuplným příběhům, ale jejich zásadní charakter tvoří především dialogy, které jsou navenek chladné, ale často hluboce filosofické.

Stebelin-Kamenskij (1975) se domnívá, že ságy jsou neodmyslitelně spjaty s duchovním světem lidí, v jejichž prostředí vznikaly a z tohoto důvodu nemohou být srozumitelné dnešnímu člověku, kterému je tento duchovní svět cizí. Významy slov jako jsou například duše nebo pravda se podle něj postupem doby odchyľují a písemná forma slov vede ke zkoumání rukopisu a ne k pochopení duchovního světa.

Jak uvádí Kadečková (2001: 21), ságy jsou klíčovými prameny historie Islandu, z kterých by mělo být především čerpáno poučení o „*myšlenkovém světě středověkých Islandčanů*“, neboť jsou součástí celé raně středověké epochy (10. - 13. století) a mísí se v nich pohanská ústní tradice s lidovým chápáním křesťanství.

V roce 2006 byla na Islandu založena Icelandic Saga & Heritage Association, asociace jejímž cílem je zvýšit povědomí o historii a kultuře Islandu, mimo jiné i v rámci cestovního ruchu. Kromě spolupráce s muzei a centry po celém Islandu se podílí i na vývoji nových naučných stezek vytvořených na základě příběhů, které ságy zachycují a díky jejich podrobnému popsání lze tato místa dohledat a spojit s příběhem (Iceland Saga Trail Association). Webové stránky asociace rovněž fungují jako průvodce po zajímavých místech. Jejich prostřednictvím se návštěvník může také více dozvědět o kulturním dědictví Islandu.

5.2.2.5 Interpretace přírodních, psychologických a historických

souvislostí

Otázka č. 2: Jak podle Vás nejlépe seznámit návštěvníky Islandu s jeho historií a kulturou?

Jak kapitola 4.1 uvádí, vnímání genia loci závisí i na hlubších znalostech každého člověka. Islandčané v rámci cestovního ruchu nabízejí řadu možností, jak se s jejich kulturou a historií seznámit (součástí kapitol 5.2.2.2., 5.2.2.3, 5.2.2.4 a 5.2.2.6).

Z odpovědí vyplynulo, že zájem o odborné informace vedoucí k seznámení se s historií a kulturou Islandu v hlubším kontextu není u většiny klientů, kteří jedou na ostrov poprvé, prioritní. Více pozornosti věnují zajímavostem z běžného života, jakými jsou například průměrná mzda, kvalita života, či rodinný život. V tomto případě je ale důležitá

průvodcova vlastní zkušenost. A tak také klient pozná, že průvodce danou zemi opravdu zná. Obecně lze říci, že návštěvníky spíše zajímají aktuální fakta, na základě kterých mohou porovnávat své osobní zkušenosti.

Na druhou stranu díky zpětným reakcím většina respondentů může potvrdit, že po návratu si mnozí turisté zakoupili knihy nebo začali sledovat internetové stránky o Islandu. Jak respondent č. 5 uvedl: „*Je potřeba mít autentický zážitek, být tam, vidět to prostředí, ve kterém Islandané žijí a po čase pochopit jejich historii.*”

Otázka č. 3: Znáte Klub islandských fanatiků? Spolupracujete s klubem?

Tato otázka je doplňují k otázce č.2, protože hlavním cílem Klubu islandských fanatiků (dále též „KIF“) je právě přiblížení historie a kultury Islandu.

Klub islandských fanatiků je volné sdružení přátel Islandu a byl založen roku 1995 písničkářem, cestovatelem a spisovatelem J. Burianem. Klub (Jakšová, 2007) si klade za cíl: *Rozvíjet informovanost české veřejnosti o Islandu, o jeho zvláštní historii, staré a bohaté kultuře, neobvyklých přírodních krásách a specifickém způsobu života jeho obyvatel prostřednictvím webových stránek, přednáškových či kulturních akcí apod.* Klub také například vydává knihy se severskou tematikou a spolupracuje s organizacemi podobného zaměření.

Pouze jeden z respondentů navázal s Klubem užší spolupráci. Většina ostatních má ale své vlastní aktivity, vedoucí k propagaci Islandu (např. přednášky) a pokud jsou součástí větších akcí, informuje o nich i Klub na svých webových stránkách. S činností Klubu všichni souhlasí, neboť je to důkaz, že se lidé chtějí o Islandu něco dozvědět, zároveň ale ve většině případů spolupráci z časových důvodů zavrhnou a někteří se zároveň neztotožňují s označením „fanatik.“ Z rozhovorů také vyplynulo, že si každá cestovní kancelář dělá propagaci sama a spolupráce není možná i z pohledu určité řevnivosti mezi nimi. I když na druhou stranu některé cestovní kanceláře právě u zájezdů na Island vzájemně spolupracují z kapacitních důvodů.

Klub by sice mohl sloužit jako hlavní zdroj informací týkajících se Islandu, včetně sdílených zkušeností a rad na cestu, širší spolupráce s cestovními kanceláři a jejich průvodci se ukázala být nereálnou. A to nejen z časových důvodů průvodců, ale také rozdílnou filosofií cestovních kanceláří a konkurenčním bojem mezi nimi. Zároveň předsedkyně Klubu podotkla, že v dnešní uspěchané době si každý cení svého volného času a na základě vlastní zkušenosti může potvrdit, že jen málokdo ho chce strávit aktivním zapojením se do činností KIF.

Otázka č. 4: Je podle Vás možné atmosféru Islandu přiblížit prostřednictvím například fotografie, hudby, literatury atd.?

Většina respondentů uvedla, že na tuto otázku nedokáže zcela odpovědět. Neboť už mají zkušenosti a nové informace si už dávají do určitých souvislostí nebo potvrzují jejich zkušenosti. Tři respondenti si myslí, že to může být i pro návštěvníka, který na Islandu nikdy nebyl, matoucí, ale zároveň tyto prostředky mohou u člověka vzbudit zájem.

V rámci Klubu islandských fanatiků to šlo na začátku, kdy Island nebyl tolik známý, ale v dnešní době je především zájem o cestovatelské přednášky, které pořádají i samy cestovní kanceláře. To dokládá i skutečnost, že během islandských dnů, je zájem především o zmíněné přednášky než o odborná témata (např. islandská literatura). Kromě členů klubu a těch, kteří navštěvují klubové akce, málokdo se chce hlouběji o Island zajímat.

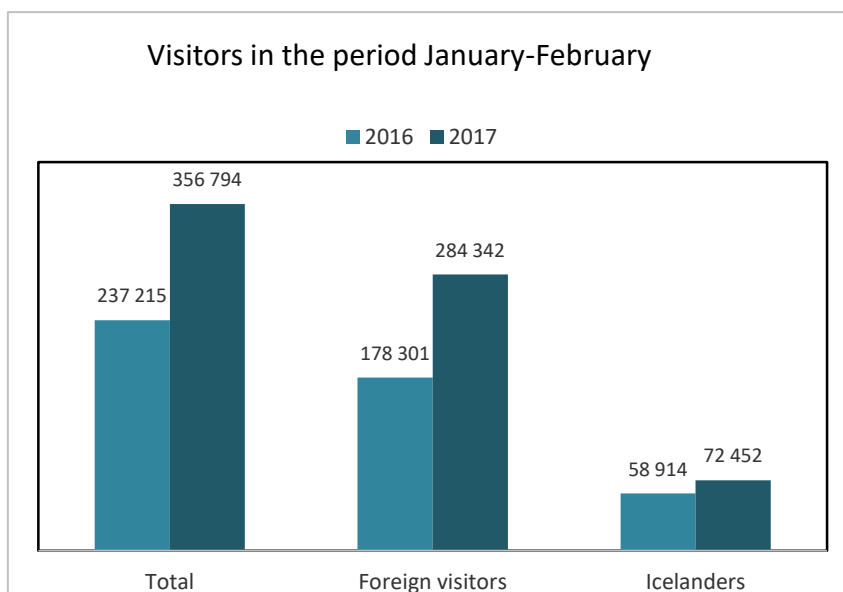
Základní literaturou je Kadečková (2001). Za zmínku také stojí například Zákoucký (1922) nebo Þórðarson (1965), který přibližuje život na Islandu v období 20. - 30. let. Němeček (1948), po válce první velvyslanec na Islandu, který se znal mimo jiné s prozaikem H. K. Laxness a jeho současníky, představuje zajímavý pohled na islandskou společnost i dějiny a zároveň píše o místech, která sám navštívil. Poměrně zajímavá je i populárně vědecká zpráva Hadače (1957) a Havel (1989). Islandanka Sigmundsdóttir (2015) dlouhou dobu žila v zahraničí, a tak vidí do povahy Islandanů a zároveň je vidí očima turisty. První cestopis českobratrského hodnostáře a cestovatele D. Vettera-Strejce (1894), který v roce 1613 společně s knězem a literátem J. Salmonem-Podhorským navštívili Island, je spíše pohádkou. Nicméně i zde jsou některé kapitoly věnované životu „Islanderů. (upraveno a doplněno na základě odpovědi respondenta č. 2)

Prostřednictvím uvedené literatury se dá přiblížit vývoj islandské společnosti a její rychlý vzestup po 2. světové válce. To, co Evropě trvalo 200 let, Islandanům trvalo 3 roky.

5.2.2.6 Cestovní ruch na Islandu

Cestovní ruch na Islandu se začal vyvíjet až kolem roku 1947, a to s rozvojem mezinárodní letecké dopravy, jak Jóhannesson a Huijbens (2010) uvádějí, cestovní ruch se z prakticky neexistujícího odvětví stal postupně jedním ze tří pilířů islandské ekonomiky. Na základě statistických údajů a odborné literatury Laník (2014) uvádí, že již v 80. letech byla poprvé překročena hranice 100 tisíc příjezdů, v roce 2000 tento počet stoupl na 300 tisíc a v roce 2012 Island navštívilo 672 tisíc turistů. V roce 2016 ostrov navštívilo přibližně 1,77 milionu zahraničních turistů. Tento údaj zahrnuje pouze návštěvníky, kteří prošli letištěm v

Keflavíku (Ferðamálastofa). Podle BusinessInfo (2017) už ČR na Islandu dosáhl vrcholu, jak ale ukazuje.

Obrázek č. 6: Počet turistů, kteří Island navštívili v měsících leden – únor 2017 Zdroj: Ferðamálastofa

O dobrý obraz a pověst Islandu ve světě se stará Íslandsstofa – Promote Iceland (partnerství veřejného a soukromého sektoru), která podporuje islandské firmy na zahraničních trzích a jedním z jejích cílů je přilákat zahraniční turisty a investice do země (Íslandsstofa).

Strategie CR 2011-2020

Ferðamálastofa (příspěvková organizace cestovního ruchu Ministerstva obchodu a inovací) uvádí Strategii rozvoje turismu na Islandu pro období 2011-2020:

1. Zvýšit ziskovost.
2. Systematický rozvoj turistických destinací, efektivní vývoj produktů, propagace a reklama vedoucí k prodloužení turistické sezóny, snížení sezónních výkyvů, přijatelnější rozložení turistů v celé zemi.
3. Zvýšit kvalitu, profesionalitu, bezpečnost a povědomí o životním prostředí v rámci ČR.
4. Definovat a udržovat jedinečnost Islandu jako turistické destinace, částečně díky efektivní analýze a výzkumu.

V neposlední řadě dodává, že dosažení uvedených cílů je závislé na infrastruktuře, průzkumech a predikcích, vývoji produktů a inovaci a marketingu.

Jako podpora CR bylo na Islandu pro rok 2017 vybráno 10 nových projektů, mezi

keré například patří Deaf Iceland (doslova přeloženo hluchý Island) - nabízí služby pro neslyšící turisty, Jóga na Islandu nebo Ferðasjái – vyhledávač, který naplňuje výlety, na základě preferencí a speciálních potřeb uživatele (Íslandsbanki, 2017).

Otázka č. 5: Je podle Vás Island v cestovním ruchu interpretován pouze díky svému přírodnímu bohatství?

Tato otázka měla potvrdit nebo vyvrátit, zda může Island nabídnout v rámci CR více než jen přírodní krásy. Téměř všichni respondenti se shodli, že klienty z České republiky prvotně a především zajímá příroda, a tak i nabídky cestovních kanceláří jsou zaměřeny pouze tímto směrem. Zároveň někteří zmínili další možnosti jako například agroturismus, kongresový cestovní ruch nebo incentivní cestovní ruch.

Agrární cestovní ruch je jednou z mnoha možností, jak poznat hlouběji Island a jeho obyvatele a ubytování nabízí řada farem po obvodu celého ostrova (Hey Iceland).

Meet in Reykjavík informuje, že Island se díky kongresovému cestovnímu ruchu stává vyhledávanou destinací během celého roku. Mezinárodní společnosti i organizace si jako místo setkání vybírají Reykjavík především z důvodu jeho strategické polohy mezi Evropou a Severní Amerikou.

Meet in Reykjavík poskytuje i širokou nabídku v rámci incentivního cestovního ruchu, kde kromě návštěv sopek, ledovců, horkých pramenů a jeskyň, nabízejí také jeep safari, psí spřežení a kulturní, historické a geologické výlety.

Jak rezervační společnost Icecard uvádí, poznat srdce a duši islandského národa lze prostřednictvím jeho prastaré tradice, a to na podzim sháněním ovcí z hor a jejich tříděním. Zde se ovšem od účastníků vyžaduje fyzická kondice, dobré zdraví, týmový duch a pozitivní mysl. V rámci hippoturistiky dále nabízí jednodenní až více jak sedmidenní putování v koňském sedle po celém Islandu. Místní průvodci jsou součástí všech vícedenních zájezdů.

Otázka č. 6: Jaká vidíte pozitiva a zároveň negativa vzrůstajícího cestovního ruchu na Islandu? A má vzrůstající cestovní ruch nějaký vliv na vnímání genia loci ostrova?

Podle odpovědí je velkým pozitivem především ekonomický přínos, dále pracovní příležitosti a také zviditelnění Islandu ve světě. Hlavními negativními vlivy turismu jsou environmentální dopady, rozdělení společnosti a nevráživost místních obyvatel vůči turistům. Z pohledu respondentů prodělaly zájezdy na Island během posledních let značný vývoj. Zatímco v roce 2000 byly zájezdy naplánovány pouze v letních měsících, v dnešní době trvá sezona od dubna do října. I délka pobytu se přizpůsobila současným požadavkům, kdy si lidé

volí kratší dovolené ovšem několikrát do roka. Ze začátku milénia byla cesta naplánována na 30 dní (plavba lodí) a průvodci byli geolog a polární cestovatel, v současnosti už klient cestovní kanceláře může Island „poznat“ během prodlouženého víkendu.

Tři respondenti se zároveň zmínili o kotvících lodích nejen asijských, ale i německých společností, z kterých ráno vyjíždí autobusy s turisty, aby se večer opět na loď vrátily, a to i v průběhu několika dnů. Autorce se bohužel nepodařilo zjistit bližší informace, zdali je tento typ návštěvy turistů pro Island ekonomicky výhodný, neboť ubytování, stravu a dopravu nabízejí samy společnosti.

Z rozhovorů zároveň vyplynulo, že podle všech respondentů je míra únosnosti překročena, ale myslí si, že Island je schopen si s touto situací poradit. Výrazným tlumícím vlivem na regulaci počtu turistů je zdejší nevlídné klima a vyšší cenová hladina. Na základě příkladu ostrova Surtsey (viz kapitola 5.2.2.2) lze usoudit, že pokud bude třeba, určité oblasti dokáží uzavřít anebo zpřísnit pravidla volného pohybu. Dobře zvládají situaci také na Vestmannaeyjar (Westman islands). Ale je to díky lodní společnosti, která zde nabízí pouze omezenou kapacitu pro osobní automobily a přednost mají místní obyvatelé, a tak v sezóně je takřka nemožné, aby si tam autobusový zájezd naplánoval cestu. Respondenti vnímají největší nápor na jihozápad a jižní pobřeží, tedy především na „zlatý trojúhelník“. Velký potenciál pak leží v rozptýlení turistů například do severních oblastí nebo do vnitrozemí. Ovšem zde vidí hrozbu v podobě vyasfaltovaných silnic, které by charakter vnitrozemí zcela změnily.

Viditelnou změnou je podle odpovědí také omezený volný pohyb. Na začátku tisíciletí nebyly žádné zábrany a mohlo se jít kamkoliv, záleželo na člověku, jak je soudný. Nyní jsou už naopak zábrany a zákazy všude. Pravidla a různá omezení považují respondenti za nutná, mající své opodstatnění, ale zároveň směřují ke změně identity ostrova. Svoboda, kvůli které si ostrov zamilovali, začíná měnit svůj charakter a najít rozumný kompromis je velmi těžké. Dva z dotazovaných také uvedli, že stres spojený s CR se začíná projevovat i na samotných Island'anech, kteří nejsou na takové davy psychicky zvyklí.

5.2.2.7 Island a udržitelný rozvoj cestovního ruchu

Ve výzkumech udržitelného rozvoje cestovního ruchu se Island zaměřuje na sociální aspekty, uplatňuje participační kvalitativní analýzy a používá geografický informační systém, zároveň má na toto téma i poměrně dlouhou tradici v akademických diskuzích (Dlouhý, 2015).

Inspired by Iceland se zaměřují na nejpodstatnější skutečnosti, které by měl každý

návštěvník Islandu znát (co na sebe, jak řídit, jak vyfotit to nejlepší selfie). Písemná sdělení doplňují o názorná krátká videa.

Hlavním úkolem Umhverfisstofnun (Agentury pro životní prostředí Islandu) pod záštitou Ministerstva pro životní prostředí je podpora chránit a udržitelně využívat přírodní zdroje, stejně jako pomáhat zajistit zdravé životní prostředí pro všechny. Umhverfisstofnun informuje, že cestovat po celém Islandu může každý, ovšem s ohledem na přírodní zdroje. Dále je podle veřejného práva dovoleno vstoupit na neobdělané soukromé pozemky, pokud majitel sám neomezí přístup např. značkami. Pohyb ve zvláště chráněných a lesních oblastech, která jsou ve vlastnictví státu, je ve výjimečných případech omezen nebo na určitou dobu zcela zakázán. Jedná se například o období hnízdění, rozmnožování atd. Umhverfisstofnun rovněž uvádí pravidla chování v přírodě, včetně kempování a sběru jedlých rostlin, a také pravidla a povinnosti řidičů, turistů, cyklistů, jezdců na koních a rybářů. V prvé řadě ale zdůrazňují, aby byl každý ohleduplný nejen k ostatním lidem a zvířatům, ale především k přírodě, která je velice křehká a jakýkoliv necitlivý zásah společně s větrem a deštěm může na několik let, až nenávratně dané území poškodit. Součástí jsou i dokumenty Kodex turisty, Nakládání s odpady a Jízda v neobydlených oblastech, či mimo cesty.

Jak je v kapitole 4.2.4 uvedeno, významným krokem vedoucím ke zmírnění negativních environmentálních dopadů CR je rozvoj geoturismu, který má na Islandu podle Ólafsdóttir a Dowlinga (2013) velký potenciál. Ve své práci na základě podrobné analýzy vytypovali 9 oblastí, významných pro plánování, rozvoj a řízení geoturismu. Mezi navrhované geoparky patří: Torfajökull Caldera Geopark, Eastfjords Geopark, Mývatn Geopark, Tjörnes Fossil Geopark, Trolls Geopark, Europe's Westend Geopark, Snæfellsnes Geopark, Reykjanes Lava Geopark a Vestmannaeyjar Volcano Geopark.

Jak autoři zmiňují, prvním geoparkem na Islandu je od roku 2011 Geopark Katla, který se po výbuchu sopky Eyjafjallajökull (2010) stal vyhledávaným místem mnoha turistů. V září roku 2015 byl do sítě geoparků přijat zmíněný Geopark Reykjanes, který je jediným místem na světě, kde je k vidění rozmanitá vulkanická a geotermální aktivita (Visit Reykjanes).

Podle Baraniuka (2017) Island nabízí zajímavé poučení o dopadech CR na město, životní prostředí a dokonce i zásobování potravin, neboť jednou z největších výzev místního potravinářského průmyslu je splnění požadavků turistů, kteří očekávají, že si zde budou moci objednat vše, nač si vzpomenou. Jak dodává, pro zemi, která musí dovážet velkou část svého jídla, to není snadné. V roce 2008 byly vysoké náklady na import ingrediencí důvodem k uzavření všech tří restaurací McDonald na ostrově. A zatímco majitelé podniků prosperujících

z CR jsou spokojení, někteří místní obyvatelé se obávají, že Reykjavík bude brzy vypadat jako jakékoliv jiné velké město v Evropě.

Obrázek č. 7: HELP US PROTECT NATURE. Zdroj: Sucharda (2016)

Podstatné jsou i environmentální dopady CR. Hallfredsdottir (in Baraniuka, 2017) z Landvernd, asociace pro životní prostředí se především věnuje negativním dopadům CR ve vnitrozemí ostrova, i když se strážci snaží informovat každého řidiče, jak by se měl na cestách chovat (viz Obrázek č. 7), velice často se stává, že jeden řidič vyjede z cesty a ostatní si myslí, že nové stopy jsou oficiální trasou a škody způsobené na mladém životě rostlin a skalních útvarech mohou být značné. Za nejaktuálnější považuje zvýšení počtu strážců a dodává, že právě probíhají diskuze, zdali celé vnitrozemí neprohlásit za chráněnou krajinnou oblast. Ale již v roce 2015 byl islandským parlamentem odmítnut návrh vedoucí ke zpoplatnění dříve volně dostupných míst, nicméně v Národním parku Thingvellir musejí návštěvníci alespoň zaplatit za používání parkoviště.

Podle vybraných aktivit v této kapitole lze na Islandu zaznamenat mnoho procesů, které principy UR prosazují a uplatňují. Na druhou stranu v roce 2014 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále už jen OECD) provedla na Islandu již třetí revizi v rámci posuzování vlivů na životní prostředí, jehož jedinečnost výrazně přispěla k

ekonomickému přínosu prostřednictvím cestovního ruchu (OECD, 2014). OECD v tomto ohledu upozornila na fakt, že tento pokračující růst musí být řízen opatrně, aby bylo přírodní bohatství zachováno. Jak dále organizace uvádí, vysoký počet turistů během krátké letní sezóny vyvíjí nadměrný tlak na křehký ekosystém a infrastrukturu určenou pro malou populaci. Zároveň OECD navrhla vytvořit akční plán udržitelného cestovního ruchu, který by zajistil, že turisté budou finančně přispívat k zachování přírody. I když Island vynaložil určité kroky v rámci udržitelného rozvoje cestovního ruchu. V říjnu 2016 uvedla Twining-Ward (McMahon, 2016), prezidentka globální neziskové organizace Sustainable Travel International, že by měl být Island v tomto směru důslednější. Země by podle ní měla k udržitelnému cestovnímu ruchu přistoupit trochu jiným způsobem. Podle Twining-Ward zde hlavní roli hraje informovanost, neboť turisté UCR chtějí důkaz, že přišli na Island ze správných důvodů, tedy přejí si konkrétně vědět, proč a jak je zde tento způsob života udržitelný, například, že část ceny za pozorování velryb bude vynaložena na ochranu mořského života.

6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ PRÁCE

Na základě vybraného vzorku respondentů lze říci, že genius loci Islandu je tvořen především jeho obyvateli a jejich historií (viz kapitola 5.2.2.1). Dotazovaní ale atmosféru ostrova vnímají o to silněji, že právě znají souvislosti, mají znalosti a společně s novými informacemi a přibývajíc ími zkušenostmi si neustále pohled na tuto zemi dotvářejí. Společným rysem pro ně bylo, že nechtěli uvádět na prvním místě krajinu, i když zároveň zdůraznili, že právě díky ní jsou obyvatelé takoví, jací jsou. Nelze ale říci, že Islandané žijí v souladu s přírodou. Výstižnější je tvrzení, že obyvatelé ostrova zkrátka žijí život takový, jaký je. Nepřemýšlí nad tím, jestli dnes nebo zítra dojde k sopečným erupcím. Spíše než krajina to jsou klimatické podmínky, které mají vliv na intenzitu vnímání a díky nim také na ostrově vydrží pouze odolní a schopní jedinci, kteří nejsou hned přátelští a vřelí jako jižní národy, ale zároveň jsou ochotní pomoci komukoliv, kdo zrovna potřebuje. Nikdy si nestěžují na svůj život a stydí se, když se o sebe nedokáží postarat.

Ságy rovněž tvoří podstatnou část národní identity. Díky tomu, že byly psány v národním jazyce, rozumí jim i dnešní Islandané. Jejich jedinečnost je ale také v určení konkrétních míst, kde se událost odehrála. Prožívání příběhů na stejném místě, byť v jiném čase, ale také nabízejí Þórðarson (1965) a Kamban (1974), kteří zachycují atmosféru života Islandu a i díky těmto knihám lze lépe porozumět orientaci a identifikaci jeho obyvatel (viz

kapitola 5.2.2.4).

Na Islandu se zároveň provádí řada výzkumů vysvětlujících jevy v dávné minulosti nejen na ostrově, ale i mimo něj (viz kapitola 5.2.2.3 nebo Hadač (1957)). Sami Islandčané se snaží interpretovat svoji historii i v rámci cestovního ruchu, a to od cedulek informujících o tom, kdo a kdy v opuštěném domě žil (viz kapitola 5.2.2.4), někdy doplněné o krátký příběh, až po muzea a návštěvnická centra (viz kapitla 5.2.2.2), kde se návštěvník prostřednictvím interaktivní multimediální instalace může blíže seznámit s historií,

Jak ale vyplynulo z výsledků šetření uvedených v kapitole 5.2.2.5, účastníky cestovního ruchu spíše než historie a kultura, zajímají informace z běžného života, jakými jsou například průměrná mzda, kvalita života, či rodinný život. Obecně lze říci, že návštěvníky spíše zajímají aktuální fakta, na základě kterých mohou porovnávat své osobní zkušenosti. Potvrzuje to i účast na cestovatelských přednáškách, které pořádají cestovní kanceláře nebo Klub islandských fanatiků a menší účast na přednáškách odborných. Respondenti se ale také většinou shodli, že právě první návštěva je klíčovou, neboť ze zpětných reakcí vědí, že si mnozí turisté následně odborné knihy koupili nebo se začali hlouběji o ostrov zajímat. Za důležité rovněž považují, aby sám průvodce měl s návštěvou ostrova osobní zkušenost.

Přestože BusinessInfo (2017) informoval, že CR na Islandu už dosáhl vrcholu, statistiky ukazují, že počet turistů nadále stoupá. Zatímco v roce 2016 navštívilo v období leden a únor Island 178 tis. zahraničních turistů, v roce 2017 ve stejném období už to bylo o 106 tis. více. Mezi významná rozrůstající se odvětví na Islandu patří například agroturismus, kongresový cestovní ruch nebo incentivní cestovní ruch (viz kapitola 5.2.2.6). Za výrazný tlumící vliv na regulaci počtu turistů považují respondenti především nevlídné klima a vyšší cenovou hladinu (viz tamtéž).

Mezi pozitivní vlivy cestovního ruchu patří především ekonomický přínos a pracovní příležitosti. Na vnímání genial loci mají ale podstatně větší vliv aktivity, prostřednictvím kterých Islandčané přibližují návštěvníkům svoji historii.

Fenoménem jsou opuštěné farmy. Výzkum uvedený v kapitole 5.2.2.4, na jehož základě bylo vydáno 7 publikací, které obsahují nejen fotografie opuštěných staveb a jejich polohu na mapě, ale také vypráví příběhy jednotlivých domů, předešlé tvrzení jen potvrzují. Výsledkem výzkumu bylo mimo jiné doporučení některých staveb k rekonstrukci a využití v rámci cestovního ruchu.

V rámci negativních vlivů převládají environmentální dopady, rozdělení společnosti a nevraživost místních obyvatel vůči turistům (viz kapitola 5.2.2.6). Podstatný vliv na změnu

identity ostrova vidí respondenti v omezení volného pohybu. Pravidla a zákazy sice považují za nutné, mající své opodstatnění, ale zároveň směřují ke změně svobody, která byla pro ostrov typická už od jejího prvního osídlení. Pomalu se tímto způsobem začíná měnit charakter Islandu a najít rozumný kompromis je velmi obtížné. I když byl v této práci použit malý vzorek respondentů, jedná se o pohled pravidelného návštěvníka, který jako samotní obyvatelé sice vnímá vlivy CR, ale zároveň má určitý odstup a může situaci lépe zhodnotit.

Ostrov Surtsey (viz kapitola 5.2.2.2) nebo Vestmannaeyjar (kapitola 5.2.2.6) jsou příkladem, že pokud bude třeba, určité oblasti mohou být zcela uzavřeny a nebo budou striktnější pravidla volného pohybu. Podle vybraných aktivit v kapitole 5.2.2.7 lze také na Islandu zaznamenat mnoho procesů, které prosazují a uplatňují principy udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Pomalu se zde začíná rozvíjet geoturismus nebo již zmíněný agroturismus, na druhou stranu v roce 2014 byl opět Island upozorněn Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj na fakt, že pokračující růst CR musí být řízen opatrně, aby bylo přírodní bohatství zachováno. Bylo navrženo vytvořit akční plán udržitelného cestovního ruchu, který by zajistil, že turisté budou finančně přispívat k zachování přírody.

I když Island vynaložil určité kroky v rámci udržitelného rozvoje cestovního ruchu a ve své strategii CR se zaměřil mimo jiné na systematický rozvoj turistických destinací, efektivní vývoj produktů, propagaci a reklamu vedoucí k prodloužení turistické sezóny, snížení sezónních výkyvů a celkovému vhodnějšímu rozložení turistů v celé zemi, nebyly tyto aktivity shledány za dostačující (viz kapitola 5.2.2.7). V některých oblastech je také omezený nebo na určitou dobu zcela zakázaný přístup. Na druhou stranu je někdy cestovní ruch příčinou, která vede k různým změnám těchto pravidel, například Dyrhólaey.

Případová studie - Dyrhólaey

Útes Dyrhólaey, kde se na nejjižnějším místě Islandu nachází i jedno z nejvýznamnějších ptačích hnízdišť. Od konce května do konce června zde z důvodu hnízdění platil přísný zákaz vstupu. Tlak turismu byl ale natolik silný, že vedl ke zrušení tohoto omezení. Aby ale byli ptáci aspoň částečně chráněni, jsou všude cedulky a provázky, které omezují veškerý volný pohyb, a chodit se může jen po vyznačených cestách. Toto nové omezení zároveň platí na celý rok. Dříve bylo možné fotit papuchálky bez objektivu na vzdálenost 1 metru, nyní, pokud návštěvník dodržuje kodex turisty, nelze již takové snímky ptáků pořídit, minimálně ne bez objektivu. (na základě odpovědi respondenta č.5)

7 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Cílem této bakalářské práce bylo posouzení pozitivních a negativních vlivů na vnímání genia loci Islandu v horizontu 10 let. Na základě výsledků šetření lze říci, že genius loci Islandu je tvořen především jeho obyvateli a jejich historií (viz kapitola 5.2.2.1). Atmosféru ostrova respondenti vnímají o to silněji, že se setkávají s místními obyvateli, znají historické souvislosti a společně s novými informacemi a přibývajících zkušenostmi se jejich vztah k zemi prohlubuje.

Cestovní ruch nabízí řadu možností nejen jak se s historií a kulturou Islandu blíže seznámit, ale také prostřednictvím vybraných aktivit dojít k setkáním, která člověka vnitřně obohatí. Jak Štyrský a Šípek (2011) uvádějí, genius loci je tvořený řadou momentů a je pro každého jinak specifický, podstatnou součástí je ale vůle člověka otevřít se dění kolem sebe a současně v sobě. A jak uvedl písničkář, cestovatel, spisovatel a zakladatel Klubu islandských fanatiků Jan Burian (in Strnad, 2011) v jednom rozhovoru, na Island by vůbec neměli jezdit lidé, kteří mají na vše předem hotový názor, protože ti tam nic nepochopí ...

Podstatným pozitivním vlivem cestovního ruchu na vnímání genia loci Islandu je opětovné využití opuštěných staveb. Příkladem v kapitole 5.2.2.4 je Djúpavík, kde z bývalé továrny je nyní muzeum a konají se tu i různé společenské akce, které lákají turisty k návštěvě tohoto jinak opuštěného místa. Výzkum opuštěných farem na Islandu uvedený v kapitole 5.2.2.4 byl přímo zaměřen na zachování, obnovu a využití opuštěných staveb po celém Islandu. Do projektu bylo zahrnuto 556 opuštěných staveb a celkem bylo v letech 2011-2013 vydáno 7 publikací obsahujících vybrané příběhy a fotografie opuštěných domů. Výzkum se také zabýval myšlenkou budoucího využití opuštěných farem, které jsou symbolem lidské vytrvalosti i těžkého života v nehostinných podmínkách a většina z těchto staveb byla doporučena k rekonstrukci a k využití právě v oblasti cestovního ruchu.

K Islandu neodmyslitelně patří ságy, místa a příběhy v nich obsažené jsou součástí nově vznikajících naučných stezek vytvořených na základě těchto pramenů. Webové stránky Iceland Saga Trail Association rovněž fungují jako průvodce po zajímavých místech, prostřednictvím kterých se návštěvník může dozvědět více o kulturním dědictví Islandu (viz kapitola 5.2.2.4). Poznat srdce a duši islandského národa lze mimo jiné i prostřednictvím jeho prastaré tradice, a to na podzim sháněním ovcí z hor a jejich tříděním (viz kapitola 5.2.2.6).

Kromě vůle člověka otevřít se dění kolem sebe a současně v sobě je k setkání s duchem místa také zapotřebí určitá fyzická kondice, dobré zdraví a někdy i týmový duch a pozitivní mysl. Z výzkumu také vyplynulo, že k hlubším setkáním dochází až při

opakovaných návštěvách. Právě první osobní zkušenost vede po návratu domů k hlubšímu zájmu o ostrov. A osobní zkušenost by měl mít i průvodce, aby se zájezd nestal jen přednáškou, ale vedl alespoň k částečnému setkání a propojení.

Mezi negativními vlivy cestovního ruchu byly nejčastěji uváděny environmentální dopady, rozdělení společnosti a nevraživost místních obyvatel vůči turistům. Celkově z šetření vyplynulo, že únosná kapacita je už dávno překročena. A i když výrazným tlumícím vlivem na regulaci počtu turistů je zdejší nevlídné klima, vyšší cenová hladina nebo nedostatečná ubytovací kapacita, na druhou stranu zde kotví lodě asijských nebo německých společností nabízejících nejen veškeré služby (včetně autobusové dopravy), ale především poskytující ubytování vysokému počtu účastníků cestovního ruchu.

Z pohledu historie nejsou Islandčané na takové davy zvyklí, a tak se stres spojený s vysokým počtem turistů začíná pomalu projevovat i na nich. A to nejen u pracovníků v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb, ale také u farmářů. Tlak CR je také na místní potravinářský průmysl, neboť návštěvníci očekávají, že si na Islandu budou moci objednat rozmanitý sortiment. A zatímco majitelé podniků prosperujících z CR jsou spokojení, někteří místní obyvatelé se obávají, že Reykjavík, který se za posledních pět let výrazně změnil a adaptoval turismu, bude brzy vypadat jako jakékoliv jiné velké město v Evropě (viz kapitola 5.2.2.7).

Na základě získaných poznatků navrhuje autorka pro další výzkum porovnat oblast jihozápadu společně s jižním pobřežím ostrova (jedná se o nejvíce navštěvovaná místa, kde se nachází většina nejznámějších atraktivit ostrova, včetně zlatého trojúhelníku - Geysir, vodopád Gullfoss, Národní park Þingvellir) například se severozápadem za pomoci Doxeyho iritačního indexu a vybraných pozitivních a negativních vlivů cestovního ruchu.

Ve vztahu k vnímání genia loci je podstatnou skutečností především omezování volného pohybu. Tato omezení vnímají především návštěvníci, kteří se na ostrov pravidelně vrací. Pravidla a zákazy sice mají svá opodstatnění, ale zároveň směřují k výrazné změně ve vnímání svobody, která byla pro ostrov typická už od jejího prvního osídlení. Naproti tomu omezení počtu turistů v přírodních lokalitách zatím neúspěšně usilovala například Jonsdottir (in Morris 2016) a Hallfredsdottir (in Baraniuka, 2017) z Landvernd, asociace pro životní prostředí, uvádí, že i když probíhají diskuze, zdali celé vnitrozemí neprohlásit za chráněnou krajinnou oblast, již v roce 2015 byl islandským parlamentem odmítnut návrh vedoucí ke zpoplatnění dříve volně dostupných míst. Nicméně alespoň v Národním parku Þingvellir, musejí návštěvníci nově zaplatit za používání parkoviště.

Podle vybraných aktivit v kapitolách 5.2.2.6 a 5.2.2.7 lze na Islandu zaznamenat mnoho procesů, které prosazují a uplatňují principy udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Tyto aktivity ale nejsou podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a prezidentky globální neziskové organizace Sustainable Travel International dostačující. Zásadním úkolem je zlepšit informovanost. Turisté UCR by měli vědět, proč a jak je na Islandu tento způsob života udržitelný a zároveň by mělo dojít k finančním příspěvkům, či poplatkům v nejvíce atraktivních oblastech, které by byly vynaloženy na ochranu přírodního a kulturního dědictví (viz kapitola 5.2.2.7). Celkově také na Islandu chybí edukativní programy pro děti a mládež, inspirující je k poznání navštívené lokality v geologickém, biologickém a kulturním kontextu.

Jak říká Day (2004), je nezbytné si uvědomit, že na základě rozvoje nelze ničit současná místa, která se utvořila v minulosti, jelikož ztělesňují, kdo jsme byli, a jak se z nás stalo to, čím jsme nyní, ale také nelze odmítat budoucnost, neboť tím by bylo zneváženo vše, co člověka inspiruje, aby svět vylepšil, což by vedlo k popírání samotného života. Jeho řešení (postupné rekonstrukce daného místa, rozdělení zásahů do několika kroků, respektování komunity a identity místa) a koncept rozvoje udržitelného cestovního ruchu mají především společné to, že jeho nejdůležitější součástí je čas, který představuje hlavní dilema v současném uspěchaném světě.

Island by svým postojem k historii mohl sloužit jako vzor pro ostatní destinace, neboť mnohá místa jsou obecně velmi obtížně dohledatelná, a to jak v kraji, tak v mapách a zároveň je ostrov vhodným příkladem toho, že je velmi důležité zaobírat se udržitelným cestovním ruchem hned v počáteční fázi rozvoje cestovního ruchu v destinaci.

*„Země má Země
Země má Země
cítím jak buší
tvé srdce ve mně“
(Radvanová, 2011b)*

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- [1] ABRAM, David. *Kouzlo smyslů: vnímání a jazyk ve více než lidském světě*. Praha: DharmaGaia, 2013, 406 s. ISBN 978-80-7436-024-4.
- [2] ADÁMEK, Hynek. Česká paleontologie na Islandu. *National geographic: Česko*, 2016 č. 12, s. 22-23, ISSN 1213-9394.
- [3] Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. *Letecká archeologie* [online]. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.arup.cas.cz/?cat=123>
- [4] ARIAS, Juan. *Paulo Coelho: Zpověď poutníka*. Praha: Argo, 2000, 174 s. ISBN 80-7203-307-7.
- [5] BALDURSSON, Snorri and Álfheiður INGADÓTTIR (eds.). Nomination of Surtsey for the UNESCO World Heritage List. [online]. 2007 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/uploads/nominations/1267.pdf>
- [6] BARANIUK, Chris. *The country that tourism has taken by surprise*. [online]. © 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/future/story/20170222-the-country-that-tourism-has-taken-by-surprise>
- [7] BERGEM, Brandon: *Trekking the abandoned farms of Iceland*. [online]. 2016 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://bbergem.com/portfolio#/itk/>
- [8] BRŮNA, Vladimír a Jaromír BENEŠ. Má krajina paměť? In: BENEŠ, Jaromír a Vladimír BRŮNA, ed. *Archeologie a krajinná ekologie*. Most: Nadace Projekt Sever, 1994, 37-46 s.
- [9] BUSINESSINFO.CZ. *Island: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. © 1997-2017 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/island-zakladni-charakteristika-teritoria-18895.html#sec1>
- [10] BUSINESSINFO.CZ. *Island: Zahraniční obchod a investice*. [online]. © 1997-2017 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/island-zahranicni-obchod-a-investice-18896.html#sec2>
- [11] CIA (Central Intelligence Agency). *The World Factbook: Iceland*. [online]. 2016 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ic.html>
- [12] CÍLEK, Václav. *Genius loci*. [online]. © 2004a [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=52>
- [13] CÍLEK, Václav. *Krajina jako památka*. [online]. © 2004b [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=19>
- [14] CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. 2., dopl. vyd. Ilustroval Miloš ŠEJN. Praha: Dokořán, 2005, 272 s. ISBN 80-7363-042-7.
- [15] CÍLEK, Václav. *Makom: kniha míst*. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán, 2007, 268 s. ISBN 978-80-7363-120-8.

- [16] CÍLEK, Václav. *Dýchat s ptáky: obyčejné texty o světle paměti, pravdě oblaků a útěše míst*. Praha: Dokořán, 2008, 248 s. ISBN 978-80-7363-202-1.
- [17] DAY, Christopher. *Duch a místo: uzdravování našeho prostředí, uzdravující prostředí*. Přeložila Lucie KOUTKOVÁ, přeložil Libuše MOHELSKÁ. Brno: Era, 2004, 276 s. ISBN 80-86517-95-0.
- [18] DELEUZE, Gilles. *Pusté ostrovy a jiné texty: (texty a rozhovory 1953-1974)*. Praha: Herrmann, 2010, 336 s. ISBN 978-80-87054-19-2.
- [19] DEMEK, Jaromír. *Obecná geomorfologie*. Praha: Academia, 1987, 476 s.
- [20] DLOUHÝ, Jiří. *ICELAND 2016 (EHP Grants, 2016)*. [online]. 2015 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <https://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/en/finished-international-projects/985-iceland-2016-ehp-grants-2016>
- [21] DOOVÁ, Lenka. *Islandské středověké zákoníky: Šedá husa: Železné kování: Jónova kniha*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2014, 414 s. ISBN 978-80-87895-12-2.
- [22] DRAKKARIA.CZ. *Vlčí kříž*. [online]. © 2007-2017 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <https://www.drakkaria.cz/sperky/stribrne-sperky/sperky---repliky-import/vlci-kriz---velky-stribro-stribro-%28925%29-98-g.html/>
- [23] EEAS (European Union External Action Service). *Iceland and the EU*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/15864/Iceland%20and%20the%20EU
- [24] EINARSSON, Árni and Oscar ALDRED. The archaeological landscape of northeast Iceland: a ghost of a Viking Age society. In: COWLEY, David. *Remote sensing for archaeological heritage management: proceedings of the 11th EAC Heritage Management Symposium, Reykjavík, Iceland, 25-27 March 2010*. Brusel: EAC, 2011. EAC occasional paper, 5. 243-258. ISBN 978-963-9911-20-8.
- [25] EYÐIBÝLI Á ÍSLANDI. *The research of abandoned farms in Iceland*. [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.eydibyli.is/en-us/home.aspx>
- [26] FERÐAMÁLASTOFA. *Tourism Strategy 2011-2020*. [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.ferdamalastofa.is/en/about-us/tourism-strategy-2011-2020>
- [27] FERÐAMÁLASTOFA. *Tourism in Iceland in Figures*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2016/juni/tourism_-in_iceland_in_figures_may2016.pdf
- [28] FERÐAMÁLASTOFA. *January-February 2017 versus 2016*. [online]. 2017 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.ferdamalastofa.is/en/research-and-statistics/numbers-of-foreign-visitors>
- [29] GASIR.IS. *Gásir við Eyjafjörð*. [online]. 2017 [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://gasir.is/>
- [30] GOJDA, Martin. *Archeologie krajiny: vývoj archetypů kulturní krajiny*. Praha: Academia, 2000, 238 s. ISBN 80-200-0780-6.

- [31] HADAČ, Emil. *V zemi sopek a ledovců*. Praha, 1957, 238 s.
- [32] HAFSTADY, VALA. *Iceland will Be First to Require Proof of Equal Pay*. [online]. © 2016 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://icelandreview.com/news/2017/03/09/iceland-will-be-first-require-proof-equal-pay>
- [33] HAVEL, Jiří. *Islandská setkání*. Praha: Panorama, 1989. Cesty (Panorama). 180 s.
- [34] HELGASON, Hallgrim. *The Northern Lights take on the form of the legendary bird over Iceland*. [online]. © 2011 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.whitewolfpack.com/2016/08/the-northern-lights-take-on-form-of.html>
- [35] HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999, 408 s. ISBN 80-246-0030-7.
- [36] HEY ICELAND. *About us*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.heyiceland.is/about-us/about-us>
- [37] ICECARD. *Most Popular Daytours*. [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.tophorses.is/>
- [38] ICELAND. *Geography*. [online]. [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <http://www.iceland.is/the-big-picture/nature-environment/geography>
- [39] ICELAND MONITOR. *General Elections 2016 in Iceland*. [online]. 2016 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: <http://icelandmonitor.mbl.is/elections2016/>
- [40] ICELAND SAGA TRAIL ASSOCIATION. *Icelandic Saga & Heritage Association*. [online]. © 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.sagatrail.is/en/about-us/>
- [41] INSPIRED BY ICELAND. *Iceland Academy*. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://inspired.visiticeland.com/academy>
- [42] ÍSLANDSBANKI. *Ten tourism-related business ideas selected for participation in Startup*. [online]. 2017 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.islandsbanki.is/english/about-islandsbanki/news/news-item/2017/02/06/-Ten-tourism-related-business-ideas-selected-for-participation-in-Startup-Tourism/>
- [43] ÍSLANDSSTOFA. *Promote Iceland*. [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.islandsstofa.is/en/about/>
- [44] JAKOBSSON, Sveinn. *General Information: The Surtsey Eruption 1963-1967*. [online]. 2007 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://www.surtsey.is/pp_ens/gen_3.htm
- [45] JAKŠOVÁ, Jana. *Co je "Klub islandských fanatiků"*. [online]. 2007 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.islandklub.com/doc_kif
- [46] JANÁČOVÁ, Eva. *Feministický Island*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/blogy/eva-janacova/21338-%20HYPERLINK%20%22http://www.literarky.cz/blogy/eva-janacova/21338-feministicky-island%22feministicky-island>
- [47] JÓHANNESSON, Gunnar Thór and Edward HUIJBENS. *Tourism in times of crisis: Exploring the discourse of tourism development in Iceland*. [online]. 2010 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/235653749_Tourism_in_times_of_crisis_Exploring_the_discourse_of_tourism_development_in_Iceland

[48] KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. 308 s. ISBN 80-7106-408-4.

[49] KAMBAN, Guðmundur. *Panna na Skálholti*. Praha: Svoboda, 1973. Členská knihnice (Svoboda).

[50] KAMBAN, Guðmundur. *Biskup na Skálholti*. Praha: Svoboda, 1974. Členská knihnice (Svoboda).

[51] KUCHARÍK, Milan. Archeologie krajiny a její současné perspektivy na příkladu mikro- a makrosondy do kulturní krajiny. In: BLAŽKOVÁ, Tereza a Petra ČERVINKOVÁ, ed. *Krajina jako antropologická čítanka*. Praha: Togga, spol. s r.o., 2015. Steam, s. 245-297. ISBN 978-80-7476-039-6.

[52] LAYNE, Mary Kristen. *The Textual Ecology of the Palimpsest*. [online]. 2014 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://www.fupress.net/index.php/aisthesis/article/view/15290/14233>

[53] LOŽEK, Vojen. *Mnohost krajinných vrstev*. [online]. © 2004 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=11>

[54] LOŽEK, Vojen. *Zrcadlo minulosti: česká a slovenská krajina v kvartéru*. Praha: Dokořán, 2007, 216 s. ISBN 978-80-7363-095-9.

[55] MEET IN REYKJAVÍK. *Plan your event: DMC & INCENTIVES*. [online]. © 2014 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.meetinreykjavik.is/planyourevent/dmcincentives>

[56] MCMAHON, Sara. *Iceland should focus more on sustainable tourism, says specialist*. [online]. © 2016 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <https://gestur.is/en/news/2016-10-06-iceland-should-focus-more-sustainable-tourism-says-specialist/>

[57] MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj). *CESTOVNÍ RUCH A UDRŽITELNÝ ROZVOJ*. [online]. 2007 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d19-2b23356dcff2/GetFile15_1.pdf

[58] MORRIS, Hugh. *Iceland becoming 'Disneyland' as US tourists outnumber locals*. [online]. 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/europe/iceland/articles/reykjavik-compared-to-disneyland-as-number-of-us-tourists-pass-population/>

[59] MZP (Ministerstvo životního prostředí). *ZÁKON Č. 17/1992 O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ*. [online]. 1991 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/5B17DD457274213EC12572F3002827DE/%24file/Z%2017_1992.pdf

[60] MZP (Ministerstvo životního prostředí). *Konference OSN o udržitelném rozvoji: deklarace The Future We Want*. [online]. © 2008-2015 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/deklarace_future_we_want

[61] NORDIC CO-OPERATION. *Fact about the Nordic Region: The Icelandic flag*. [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.norden.org/en/fakta-om-norden-1/the-nordic-flags/the-icelandic-flag>

- [62] OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). *Iceland must balance growth in power and tourism industries with nature conservation*. [online]. 2014 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/environment/iceland-must-balance-growth-in-power-and-tourism-industries-with-nature-conservation.htm>
- [63] ÓLAFSDÓTTIR, Rannveig and Ross DOWLING. *Geotourism and Geoparks—A Tool for Geoconservation and Rural Development in Vulnerable Environments: A Case Study from Iceland*. [online]. 2013 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/259636840_Geotourism_and_Geoparks-A_Tool_for_Geoconservation_and_Rural_Development_in_Vulnerable_Environments_A_Case_Study_from_Iceland
- [64] OLGEIRSSON, Einar. *Z minulosti islandského lidu*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1959.
- [65] PRESIDENT OF ICELAND. *Guðni Thorlacius Jóhannesson*. [online]. © 2017 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://www.president.is/about-the-president/>
- [66] RADVANOVÁ, Marie. *Země je mým tělem - česká mantra*. [online]. 2011a [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=8hNrMOyvPcs>
- [67] RADVANOVÁ, Marie. *Země má země - česká mantra*. [online]. 2011b [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=oNL64cth6PI>
- [68] RUSKIN, John, Edward Tyas COOK, ed. *The seven lamps of architecture*. Library ed. London: George Allen, 1903.
- [69] SÁDLO, Jiří. Krajina jako interpretovaný text. In: BENEŠ, Jaromír a Vladimír BRŮNA, ed. *Archeologie a krajinná ekologie*. Most: Nadace Projekt Sever, 1994, s. 47-54.
- [70] SEMOTANOVÁ, Eva. *Historická krajina Česka a co po ní zůstalo*. Praha: Historický ústav AV ČR v nakladatelství Academia, 2014. Věda kolem nás, 1.
- [71] SCHAMA, Simon. *Krajina a paměť*. Praha: Argo, 2007. Zip (Argo: Dokořán). 704 s. ISBN 978-80-7203-803-9.
- [72] STIBRAL, Karel. *Proč je příroda krásná?: estetické vnímání přírody v novověku*. Praha: Dokořán, 2005. Bod (Dokořán). 208 s. ISBN 80-7363-008-7.
- [73] STEBLIN-KAMENSKIJ, Michail Ivanovič. *Svět islandských ság*. Praha: Vyšehrad, 1975, 160 s.
- [74] STRNAD, Radek. *Jan Burian: Island voní čistotou*. [online]. 2011 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/hudba/jan-burian-island-voni-cistotou20110126.html>
- [75] STURLUSON, Snorri. *Edda: Sága o Ynglinzích*. Praha: Odeon, 1988. Živá díla minulosti (Odeon). 188 s.
- [76] SUCHARDA, Jan. *Vlivy cestovního ruchu*. [email], osobní komunikace, 2016.
- [77] SUCHARDA, Jan. *Djúpavík - pohled do zapomenutých časů*. [online]. 2017a [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://www.islandklub.com/article_271
- [78] SUCHARDA, Jan. *Opuštěné farmy*. [email], osobní komunikace, 2017b.

- [79] ŠAUER, Martin, Andrea HOLEŠINSKÁ a Martina PÁSKOVÁ. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu. In: ŠAUER, Martin, Jiří VYSTOUPIL a Andrea HOLEŠINSKÁ. *Cestovní ruch: učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 211-271.
- [80] ŠÍPEK, Jiří. *Úvod do geopsychologie: svět a putování po něm v kontextu současné doby*. Praha: ISV, 2001. Psychologie (ISV). 164 s. ISBN 80-85866-70-6.
- [81] ŠÍPEK, Jiří, Jaroslav KACETL a Jiří ŠTÝRSKÝ. Vybrané psychologicko-sociologické souvislosti cestování. *Czech Journal of Tourism*, 2012, roč. 1, č. 1, s. 18-29, ISSN 1805-3580
- [82] ŠMAJS, Josef. *Filosofická reflexe: Člověk a krajina*. [online]. 2007 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/texty/filrefl.html>
- [83] ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. Recenzované monografie. 152 s. ISBN 978-80-7435-114-3.
- [84] ÞINGVELLIR ÞJÓÐGARÐUR. *Visitor Center*. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.thingvellir.is/plan-your-visit/visitor-centre.aspx>
- [85] ÞÓRÐARSON, Þórbergur. *Kameny mluví*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965, 167 s.
- [86] UČŇOVÁ, Eva. *Island: život s nádechem ledu*. Zlín: Eva Učňová, 2015, 95 s. ISBN 978-80-260-8828-8.
- [87] Umhverfisstofnun (Agentura pro životní prostředí). *Tourist information*. [online]. [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <https://www.ust.is/the-environment-agency-of-iceland/tourist-information/>
- [88] UNESCO. *Surtsey*. [online]. © 1992-2017 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/list/1267>
- [89] UNWTO & UNEP. *Making tourism more sustainable: a guide for policy makers*. [online]. 2005 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>
- [90] VAŘEKA, Pavel. Význam obřadů a zvyklostí spojených se stavbou vesnického domu pro poznání archaických představ o krajině. In: BENEŠ, Jaromír a Vladimír BRŮNA, ed. *Archeologie a krajinná ekologie*. Most: Nadace Projekt Sever, 1994, s. 126-138.
- [91] VETTER, Daniel. *Islandia, aneb, Krátké vypsání ostrova Islandu*, vytištěné od Daniele Michálka v Praze 1673. Praha: F. Šimáček, 1894.
- [92] VISIT REYKJANES. *REYKJANES UNESCO GLOBAL GEOPARK*. [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.visitreykjanes.is/en/what-to-see-do/reykjanes-geopark>
- [93] VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5.
- [94] World Economic Forum. *Iceland*. [online]. © 2016 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=ISL>
- [95] ZÁKOUCKÝ, Karel J. *Do země ohně a ledu: cestopisné vzpomínky z cesty na Island*. Praha: Josef Drahoš, 1922.

- [96] ZELENKA, Josef ET AL. *Percepce krajiny a genius loci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 325 s. ISBN 978-80-7041-191-9.
- [97] ZELENKA, Josef. Únosná kapacita v cestovním ruchu. *Czech Journal of Tourism*, 2012, roč. 1, č. 2, str. 114-134, ISSN 1805-3580
- [98] ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [99] ZELENKA, Josef. *Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-244-7.
- [100] ZELENKA, Josef, Martina PÁSKOVÁ. Systémová analýza udržitelného cestovního ruchu. In: ZELENKA, Josef, Martina PÁSKOVÁ a Martina HUSÁKOVÁ. *Aplikace umělé inteligence, kognitivní vědy a informačních a komunikačních technologií v udržitelném cestovním ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015a, s. 13-30. ISBN 978-80-7435-536-3.
- [101] ZELENKA, Josef, Martina PÁSKOVÁ. Porovnání základních aspektů neudržitelného a udržitelného cestovního ruchu In: ZELENKA, Josef, Martina PÁSKOVÁ a Martina HUSÁKOVÁ. *Aplikace umělé inteligence, kognitivní vědy a informačních a komunikačních technologií v udržitelném cestovním ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015b, s. 117-128. ISBN 978-80-7435-536-3.

9 PŘÍLOHY

9.1 Příloha č. 1 – Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Environmentální a sociokulturní vlivy cestovního ruchu. Vlastní zpracování na základě Šauer, Holešinská a Pásková (2015: 220-224)

Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů. Vlastní zpracování

Tabulka č. 3: Okruh otázek. Vlastní zpracování

9.2 Příloha č. 2 – Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Mapa Islandu. Zdroj: Jóhannesson a Huijbens (2010)

Obrázek č. 2: Genius loci - Barevná tvář Islandu. Zdroj: Foto autorka, 30.7. 2011

Obrázek č. 3: Islandská mapa – názvy opuštěných farem jsou v závorkách. Zdroj: Sucharda (2017b)

Obrázek č. 4: Opuštěné farmy jako fenomén Islandu. Zdroj: Eyðibýli á Íslandi

Obrázek č. 5: Polární záře a bájný pták Fénix. Zdroj: Helgason (2017)

Obrázek č. 6: Počet turistů, kteří Island navštívili v měsících leden – březen 2017 Zdroj: Ferðamálastofa (2017)

Obrázek č. 7: HELP US PROTECT NATURE. Zdroj: Sucharda (2016)

Obrázek č. 8: Výběr míst uvedeých v bakalářské práci. Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek č. 9: Landmannalaugar, oblast ohromující a jedinečné krásy. Zdroj: Foto autorka, 30.7. 2011

Obrázek č. 10: Měsíční krajina, průsmyk mezi ledovci Mýrdalsjökull a Eyjafjallajökull. Zdroj: Foto autorka, 2.8. 2011

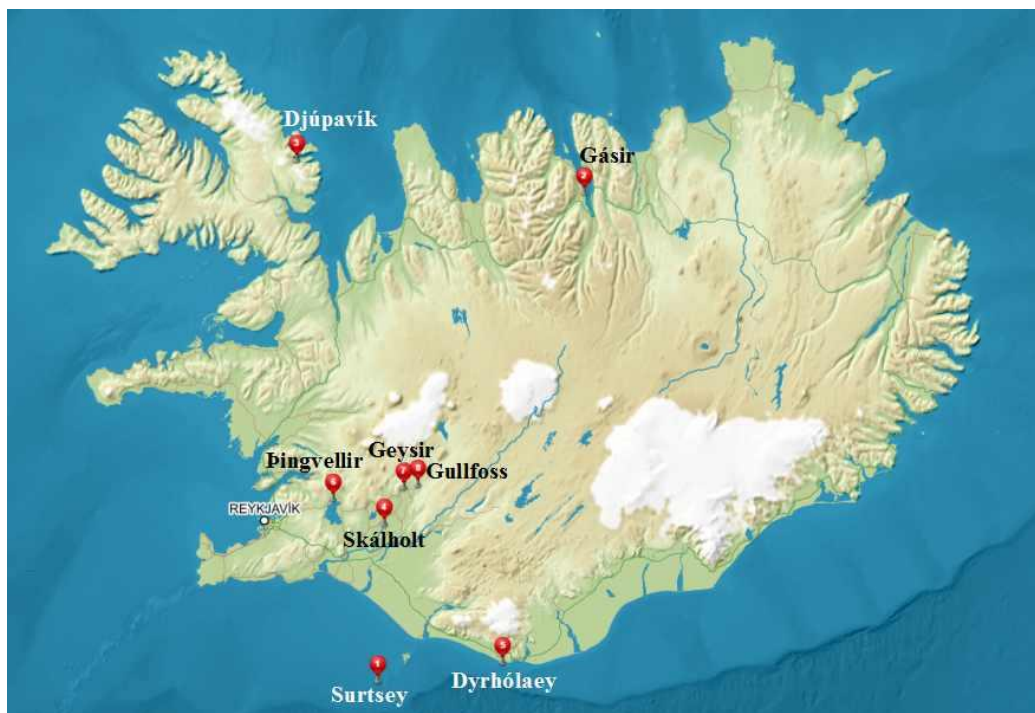
Obrázek č. 11: Vraký automobilů už jsou na Islandu minulostí, v blízkosti asfaltové silnice vedoucí k vodopádu Gullfoss. Zdroj: Foto autorka, 4.8. 2011

Obrázek č. 12: Pohled do minulosti, Þingvellir. Zdroj: Foto autorka, 5.8. 2011

Obrázek č. 13: Sluneční plavidlo od Jóna Gunnara Árnasona, Reykjavík. Zdroj: Foto autorka, 6.8. 2011

Obrázek č. 14: Opuštěné velrybářské lodě, Reykjavík. Zdroj: Foto autorka, 6.8. 2011

9.3 Příloha č. 3 – Fotodokumentace

Obrázek č. 8: Výběr míst uvedeých v bakalářské práci. Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek č. 9: Duhové hory, oblast ohromující a jedinečné krásy, Landmannalaugar. Zdroj: Foto autorka, 30.7. 2011

Obrázek č. 10: Měsíční krajina, průsmyk mezi ledovci Mýrdalsjökull a Eyjafjallajökull. Zdroj: Foto autorka, 2.8. 2011

Obrázek č. 11: Vraký automobilů už jsou na Islandu minulostí, v blízkosti asfaltové silnice vedoucí k vodopádu Gullfoss. Zdroj: Foto autorka, 4.8. 2011

Obrázek č. 12: Pohled do minulosti, **Pingvellir**. Zdroj: Foto autorka, 5.8. 2011

Obrázek č. 13: Sluneční plavidlo od Jóna Gunnara Árnasona, Reykjavík. Zdroj: Foto autorka, 6.8. 2011

Obrázek č. 14: Opuštěné velrybářské lodě, Reykjavík. Zdroj: Foto autorka, 6.8. 2011

9.4 Příloha č. 4 – Zadání k bakalářské práci

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
(mer-k-a)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Drašnerová Pavla	Hrdinů odboje 649, Rychnov nad Kněžnou	I14605

TÉMA ČESKY:

GENIUS LOCI ZVOLENÉHO REGIONU - Genius loci turismu Islandu (přírodní, psychologické a historické souvislosti)

TÉMA ANGLICKY:

Genius Loci of Tourism in Iceland (Natural, Psychological and Historical Context)

VEDOUcí PRÁCE:

doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce:

Charakteristika genia loci Islandu v přírodním, psychologickém a historickém kontextu a v souvislosti s geniem loci ostrova vyhodnotit dopady cestovního ruchu.

Osnova práce:

1. Úvod
2. Cíl a metodika práce
3. Literární rešerše hlavních použitých zdrojů
4. Teoretická východiska
- 4.1 Genius loci
- 4.2 Cestovní ruch
5. Praktická část
- 5.1 Charakteristika území
- 5.2 Průběh a výsledky šetření
6. Shrnutí výsledků práce
7. Závěry a doporučení
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

DAY, Ch. Duch a místo: uzdravování našeho prostředí: uzdravující prostředí. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-95-0.

KADEČKOVÁ, Helena. Dějiny Islandu. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-408-4.

NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci: krajina, místo, architektura. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

ŠAUER, M., J. VYSTOUPIL a A. HOLEŠINSKÁ. Cestovní ruch: učební text. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

ZELENKA, J. Percepce krajiny a genius loci. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-191-9.

Podpis studenta:

Datum: 7.4.2017

Podpis vedoucího práce:

Datum: 7.4.2017